

Sürdürülebilir Turizm Ekseninde Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Bibliyometrik Analizi (Bibliometric Analysis of the United Nations 2030 Sustainable Development Goals on the Axis of Sustainable Tourism)

* Emre TANKUŞ^a , Alptekin SÖKMEN^b , Neriman Gonca GÜZEL ŞAHİN^c

^a Kastamonu University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, Kastamonu/Türkiye

^b Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration, Ankara/Türkiye - Kastamonu University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, Kastamonu/Türkiye

^c Atılım University, Faculty of Business Administration, Department of Tourism Management, Ankara/Türkiye

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 10.07.2023

Kabul Tarihi: 20.09.2023

Anahtar Kelimeler

17 Kalkınma hedefi
Bibliyometrik analiz
Sürdürülebilir turizm
Turizm

Öz

2015 yılında Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek amacıyla 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefini kabul etmiştir. Devletler, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü ve turizm sektörü bu hedeflere kayıtsız kalmamakta ve sürdürülebilir turizmin teşvik edilmesi için çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu çabalar turizm sektörünün sürdürülebilir bir şekilde büyümesini sağlamayı, toplumların refahını artırmayı ve doğal kaynakların korunmasını hedeflemektedir. Sürdürülebilir turizmi teşvik etmek ve uygulamalarını desteklemek için dünya genelinde yürütülen çalışmaların akademik alandaki karşılığının ise bilimsel yayınlar olduğu bilinmektedir. Ortaya konulan çalışma tam olarak bu fikri odak noktasına almakta ve akademik literatürde sürdürülebilir turizmin 17 hedefle olan bağlantısını tespit etmeye çalışmaktadır. Bunun için belirli bir konu ve disiplin kapsamında üretilen yayınların, yılları, miktarı, yazarları, atıf sayıları, bağları ve diğer metrikleri analiz edilerek mevcut durum değerlendirilmiştir. Bu çabaya yönelik oluşturulan sorular için Web of Science (WoS) veri tabanından alınan veri kullanılmıştır. Bibliyometrik haritalama yapılmasına olanak sağlamak için ise VOSviewer programından faydalanılmıştır. Elde edilen bilgiler neticesinde özellikle sürdürülebilir turizm kavramı ile birlikte öne çıkması beklenen belirli hedeflere araştırmacılar tarafından yeterli ilginin gösterilmediği tespit edilmiştir. Çalışmanın sürdürülebilir turizm konusunda çalışacak araştırmacılara etkili kaynak seçimine yönelik katkı sunacağı düşünülmektedir.

Keywords

17 Development goals
Bibliometric analysis
Sustainable tourism
Tourism.

Abstract

In 2015, the United Nations adopted 17 Sustainable Development Goals to promote sustainable development. Governments, the United Nations World Tourism Organization and the tourism sector are not indifferent to these goals and are carrying out various efforts to promote sustainable tourism. These efforts aim to ensure the sustainable growth of the tourism sector, improve the well-being of communities and conserve natural resources. It is known that scientific publications are the academic equivalent of the efforts carried out around the world to promote sustainable tourism and support its practices. This study focuses on this idea and tries to identify the link between sustainable tourism and 17 goals in the academic literature. For this purpose, the current situation was evaluated by analyzing the years, amount, authors, number of citations, links and other metrics of the publications produced within the scope of a specific subject and discipline. Data from the Web of Science (WoS) database was used for the questions developed for this endeavor. The VOSviewer program was used to enable bibliometric mapping. As a result of the information obtained, it has been determined that researchers do not pay enough attention to certain goals that are expected to come to the fore with the concept of sustainable tourism. It is thought that the study will contribute to researchers who will work on sustainable tourism for effective resource selection.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: emretankus81@gmail.com (E. Tankuş)

DOI: 10.21325/jotags.2023.1291

Giriş

Birleşmiş Milletler tarafından Eylül 2015’ te kabul edilen 2030 “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” tarihteki en önemli kalkınma planlarından biridir ve 17 hedefi içermektedir. Hedefler, yoksulluğun azaltılması, gezegenimizin sürdürülebilirliği ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel bir eylem çağırısı niteliğindedir. Yeni Kalkınma Gündemi’ nin 17 hedefi birbirinden bağımsız görünse de bu hedeflerin birindeki başarı diğer hedeflerdeki sorunların çözümüne olanak sağlayacaktır. Gündemin uygulanmasında tüm sektörlerin, toplumların ve ülkelerin katkısı ve iş birliği önemli yer tutmaktadır.

Küresel turizmin olağanüstü büyümesi göz önüne alındığında turizmin dünya ve topluluklar üzerinde olumlu bir iz bırakmasını sağlamak her zamankinden daha önemlidir (GIFT, 2017). Bu sebeple gelecek nesiller için yaşamı sürdürülebilir kılmak adına çizilen bir yol haritası olarak tasarlanmış Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin atıfta bulunduğu hususlardan biri de sürdürülebilir turizmdir. Turizm kavramının özellikle kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme (8. Hedef), sürdürülebilir tüketim ve üretim (12. Hedef) ile okyanusların ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı (14. Hedef) kapsamında yer aldığı bilinmektedir. Bu noktada turizm çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel katmanlar içine yerleşen hedefleri sağlamak adına dengeli ve akılcı bir süreci takip etmektedir.

Son zamanlarda kitle turizm faaliyetlerinin artması doğal kaynakların yıkımını hızlandırmıştır. Bu yıkımın etkilerinin azaltılabilmesi için (Atasoy, İnceöz ve Öztürk 2018, s.6) alternatif stratejilere, turizm hizmetlerinin çeşitlendirilmesine ve sürdürülebilir iş modellerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu süreçte kitle turizminin ortaya çıkardığı olumsuz etkileri en aza indirmek amaçlı alternatif turizm türleri ortaya çıkmaktadır (Öztürk, 2022, s.105-106).

Herhangi bir akademik alandaki literatürün belirli zaman dilimleri içinde analiz edilmesi, o alanın gelişim düzeyinin tespiti ve yoğunlaşma alanlarının belirlenmesi açısından büyük bir öneme sahiptir (Kozak, 2000, s.16). Böylece o alandaki önemli keşifler, fikirler, trendler ve yönelimler ortaya çıkarılabilir. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacını turizm literatüründe yer alan ve 17 kalkınma hedefinin ekseninde şekillenen sürdürülebilir turizm kavramına yönelik akademik çalışmaların incelenmesi oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda dört araştırma sorusu oluşturulmuştur. Buna göre;

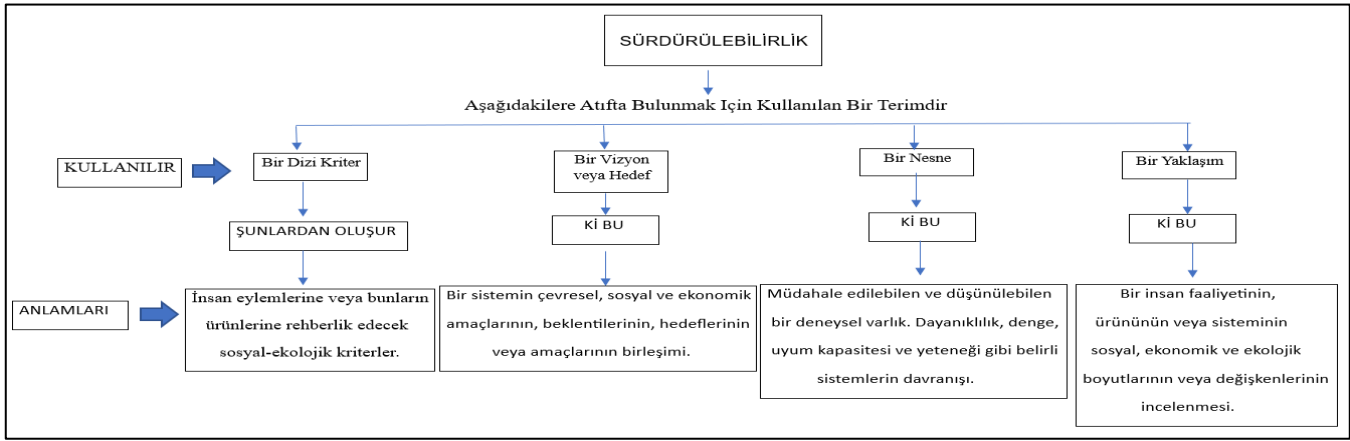
1. WoS veri tabanında ağırlama, eğlence, spor ve turizm kategorisinde başlığa göre “sürdürülebilir turizm” kelimesi ile yapılacak arama sonrasında bulunacak yayınların yıllara göre dağılımı nedir?
2. WoS veri tabanında ağırlama, eğlence, spor ve turizm kategorisindeki yayınların başlık, özet ve yazar anahtar kelimeleri kategorilerinde, “sürdürülebilir turizm” arama ifadesi ile 17 kalkınma hedefini kapsayan başlıklardan en az birini içeren yayınların yıllara göre dağılımı nedir?
3. WoS veri tabanında ağırlama eğlence, spor ve turizm kategorisindeki yayınların konu sekmesinde, “sürdürülebilir turizm” arama ifadesi ile 17 kalkınma hedefini kapsayan başlıklardan en az birini içeren yayınların yazar, ülke, yayın, atıf ve anahtar kelimelerin toplam bağlantı güçleri nedir?
4. WoS veri tabanında ağırlama eğlence, spor ve turizm kategorisindeki yayınların başlık, özet ve yazar anahtar kelimeleri kategorilerinde, “sürdürülebilir turizm” arama ifadesi ile 17 kalkınma hedefini kapsayan başlıkların dağılım oranı nedir?

Oluşturulan çerçevede araştırma sorularına cevap aramak için veriler Web of Science (WoS) veri tabanından alınmıştır. Literatür, anahtar kelimeler, yazarlar ve diğer kriterler için ağı güçlü bir şekilde görselleştirilerek bibliyometrik haritalama yapılmasına olanak sağlamak için ise VOSviewer programı kullanılmıştır. VOSviewer, ögeler arasındaki benzerliklerin görselleştirilmesi için kullanılan çok boyutlu ölçeklendirme sürecidir. Bu yazılım, veri ögelerini ideal koordinatlarla temsil etmek, dolaylı benzetme yapmak ve veri setindeki ilişkileri görsel olarak sunmak için kullanılmaktadır (Artsın, 2020, s.346). Çalışmada sürdürülebilirliğin tanımı, tarihsel süreci ve sürdürülebilir turizm kavramları açıklanmış elde edilen bulgular değerlendirilerek sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Sürdürülebilirlik Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Sürdürülebilirlik, son yıllarda giderek artan bir şekilde öne çıkan ve dünya çapında önemi anlaşılan bir kavram haline gelmiştir. Sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkışı ve yaygınlaşması oldukça yeni bir olgu olmasına rağmen sürdürülebilirlik uygulamalarının bugün hemen hemen her alanda yaygın hale geldiği görülmektedir. Enerji, gıda üretimi ve tüketimi, su kaynakları, atık yönetimi, inşaat malzemeleri, ulaşım, sağlık ve turizmin yanı sıra birçok alan sürdürülebilir uygulamalara örnek verilebilir.

Farklı alanlara yayılan sürdürülebilirlik kavramının genel olarak sözcük anlamı incelendiğinde çevreyle olan yakın ilişkisi görülmektedir. Oxford Advanced Learner's Dictionary sürdürülebilirliği “doğal ürünlerin ve enerjinin çevreye zarar vermeyecek şekilde kullanılması” ve “devam etme veya uzun süre devam etme yeteneği” olarak Dictionary of Environment & Ecology ise “bugünün ihtiyaçlarını karşılarken doğal kaynakları korumak ve gelecek nesillere iyi bir çevre bırakmak için yapılan faaliyetler” olarak tanımlamaktadır (Collin, 2004, s.207). Birçok disiplinden ve çeşitli bakış açısına sahip araştırmacı tarafından çalışılmakta olan kavramın farklı şekillerde yorumlandığı görülmektedir. Bu durum bir takım araştırmacının konuyu eleştirel bakış açısı ile incelemesine olanak sağlamıştır. Örneğin Jabareen (2016) çalışmasında kapsamlı bir teorik çerçevenin eksik olmasından dolayı sürdürülebilirliğin anlaşılmasının zor ve karmaşık olmasına, tanımlarının belirsiz, eksik ve neyin sürdürüleceği konusunda anlaşmazlıklar olduğuna değinmiştir. Moore, Mascarenhas, Bain ve Straus (2017) ise literatürde kullanılan tanımlara dayanarak kapsamlı bir sürdürülebilirlik tanımı geliştirmeyi amaçlamış fakat tutarlı tanımların eksikliği ve eş anlamlı kelimelerin çeşitliliğinden kaynaklı sorunların kaçınılmaz olduğu sonucuna varmışlardır. Benzer bir bakış açısından hareketle Salas-Zapata ve Ortiz-Muñoz (2018) çalışmalarında sürdürülebilirlik kavramının belirsizliği ve çok anlamlılığın araştırmacılar tarafından sıkça karşılaşılan bir sorun olduğunu savunmaktadır. Yazarlara göre sürdürülebilirlik kavramının işlevsel olmayan, çeşitli ve bazen çelişkili tanımlarının varlığı, uygun bir sürdürülebilirlik kavramının seçimi için bir zorluk oluşturmaktadır. Araştırmacılar çalışmalarında sürdürülebilirlik kavramının diğer araştırmacılar tarafından nasıl kullandığını incelemiş ve dört farklı anlam belirlemişlerdir. Buna göre Şekil.1’de teriminin kullanımını ortaya koyan ifadeler sistemi sunulmaktadır (Salas-Zapata ve Ortiz-Muñoz, 2018, s.3).

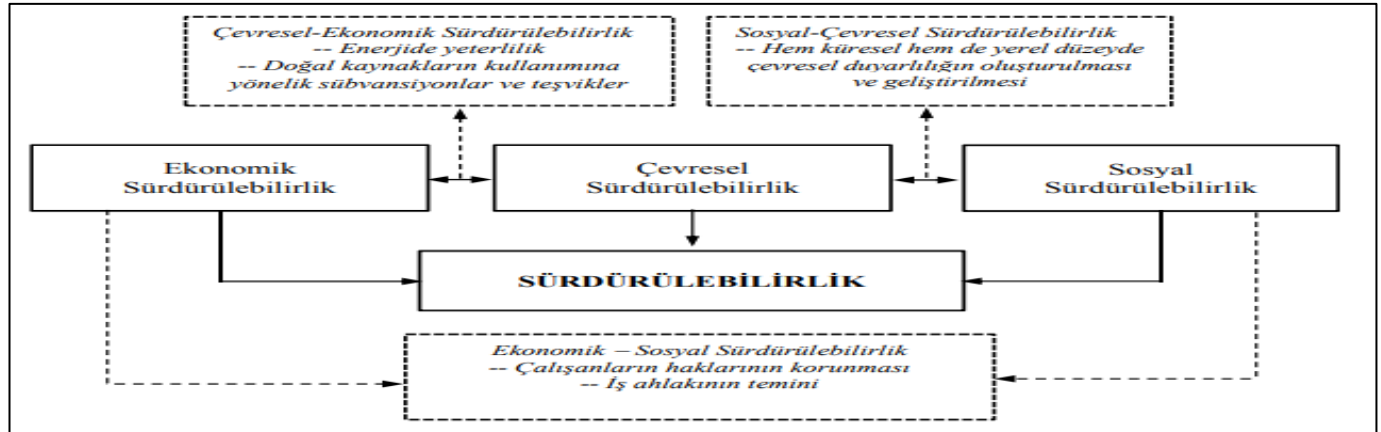

Şekil 1. Bilimsel Topluluk Arasında Sürdürülebilirlik Kavramının Kullanımı ve Anlamları (Salas-Zapata ve Ortiz-Muñoz,2018, s.3)

Çalışmada bu dört başlık sırasıyla,

- İnsan eylemleri için yol gösterici bir dizi kriter olarak,
- İnsanlığın bir hedefi olarak,
- Bir nesne olarak,
- Bir çalışma yaklaşımı olarak ortaya koyulmaktadır.

Şen, Kaya ve Alpaslan (2018) sürdürülebilirliğin çok boyutlu bir hal alması ve kavramsal düzeyde karmaşık bir duruma geldiğini vurguladıkları çalışmalarında kavramın birbiri ile eklemlenmiş üç boyutunu sunmakta ve sürdürülebilirliği üç sütun üzerinde yükseldiğini savunmaktadırlar. Bunlar ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik olarak Şekil 2’ de sunulmaktadır (Şen vd., 2018, s.19).

Şekil 2. Sürdürülebilirliğin Günümüzde Birbiri ile Eklemlenmiş Üç Boyutu (Şen vd.,2018, s.19).

Görüldüğü üzere sürdürülebilirlik, süreç içinde farklı bilim alanları ve disiplinlerden gelen araştırmacılar tarafından kendi perspektiflerince değerlendirilmiştir.

Araştırmacılar tarafından oldukça dikkat çekici görünen bu kavramın tarihsel süreç içerisinde kökleri ve gelişimi incelendiğinde sürdürülebilirlik düşüncesinin ortaya çıkışının “Orta çağa” hatta eski Antik Yunan dönemine kadar uzandığı, özellikle tarım, ormancılık ve balıkçılık gibi yenilenebilir kaynaklar konusunda ortaya çıktığı belirtilmektedir. 19. yüzyıl başlarında literatürde somut olarak kendini göstermeye başlayan sürdürülebilirlik düşüncesi 1950’li yıllarda ormancılık, ekonomi ve balıkçılık alanında kendine yer bulmuş, 1960’larda dünyada

kalkınma ideolojisinin yarattığı sorunlar ve 1970'lerde gelişen ekolojik hareketin kazanımları çerçevesinde gelişim göstermiştir (Bozlağan, 2005, s.1013-1014). 1970'lerin sonu ve 1980'lerde "sürdürülebilir" veya "sürdürülebilirlik" kavramının farklı yönleri kitap ve makalelerde artan bir ilgiyle ele alınmıştır. Sürdürülebilirliğin, Tarım Devrimi ve Sanayi Devrimleri ile dünyanın üçüncü büyük sosyo-ekonomik dönüşümüne yol açabileceği düşünülmektedir (Caradonna, 2014, s.1-3). Sürdürülebilirliğin gelişimindeki önemli tarihler Şekil. 3'te sunulmuştur. Roma Kulübü tarafından MIT'den (Massachusetts Institute of Technology) bir grup bilim insanı tarafından hazırlanan ve 1972'de yayınlanan Büyümenin Sınırları başlıklı rapor sınırsız ve kontrolsüz büyüme ile sınırlı kaynaklar arasındaki çelişkiyi ilk kez ortaya koymuş, ortak bir sürdürülebilir kalkınma için topluma sunulan fırsatlara dikkat çekmiştir (Yeni, 2014, s.184). Aynı yılda yapılan Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı (Stockholm Konferansı 1972) dünyadaki ilk çevresel etki değerlendirmesi toplantısı olması nedeniyle önemlidir. 113 ülkenin katıldığı konferans, BM'nin çevre çalışmalarının temelini oluşturmaktadır (Çamur ve Vaizoğlu, 2007, s.298). 1980 yılındaki Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Dünya Koruma Stratejisi sürdürülebilirliğin tarihsel gelişimi göz önünde bulundurulduğunda kavrama ilişkin en önemli çalışmalardan biri olarak görülmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma kavramı, ilk kez Dünya Koruma Stratejisi'nde ortaya çıkmıştır. Bu başlangıçtaki formülasyon, öncelikle ekolojik bir yaklaşımı vurgulamaktadır. (Bozlağan, 2005, s.1017-1018). Sürdürülebilir kalkınma başlığının ise Brundtland Komisyonu'nun "Ortak Geleceğimiz" raporuyla popüler hale geldiği söylenebilir (Soini & Dessein, 2016, s.2). Brundtland raporunun sonuçları ve sonrasında yapılan toplantılar, çevrenin sadece korunması gereken doğal kaynaklar bütünü olmadığını, halk sağlığını doğrudan etkileyen psikososyal etkileri olduğunu ve hatta ekonomik bir kriter olduğunu vurgulamıştır (Atıl, Gülgün & Yörük, 2005, s.220). Akabinde Rio'da 1992 yılında gerçekleşen Dünya Zirvesi'nde ortaya çıkan ve sürdürülebilir gelişme eylem planı olan Gündem 21 belgesi çerçevesinde tanımlanarak literatüre dâhil edilmiştir. Rio Zirvesi'nin sonucunda ise, "sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak ve insan eylemlerinin ekolojik çevreye karşı olumsuz etkilerini en aza indirmek için tüketim kalıplarını değiştirmek, insanlığın en büyük mücadelelerinden biridir." denilmektedir (Karalar & Kiracı, 2015, s.67). Birleşmiş Milletler Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nin 2002 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg kentinde toplanması, sürdürülebilirlik kavramına ilişkin önemli bir gelişmedir. Zirvede öne çıkan başlıca konular arasında yoksullukla mücadele, sağlık, eğitim, tarım, temiz suya erişim ve çevrenin korunması yer almıştır (Kılıç, 2006, s.87). 2012'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Rio +20 Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, sürdürülebilir kalkınma hedefleri oluşturma kararı alınmasına öncülük etmiştir. Bu hedefler, paylaşılan refah ve sürdürülebilirliği sağlamak için çoklu ölçeklerde yol gösterici olma potansiyeline sahip sosyal, ekonomik ve çevresel hedefleri bütünleştiren gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için evrensel olarak ilgili bir gündeme doğru ilerlemek adına önemli fırsatlar oluşturmıştır (Gedik, 2020, s.202). 25 Eylül 2015 'te Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefini kabul etti. Bu gündem, sürdürülebilir kalkınma için 17 Sürdürülebilir Küresel Hedef (SKH) belirleyerek dünya genelinde sürdürülebilir kalkınma için bir çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır. Hedefler, yoksulluğa son, açlığa son, sağlık ve kaliteli yaşam, nitelikli eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği, temiz su ve sanitasyon, erişilebilir ve temiz enerji, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, sanayi yenilikçilik ve altyapı, eşitsizliklerin azaltılması, sürdürülebilir şehirler ve topluluklar, sorumlu üretim ve tüketim, iklim eylemi, sudaki yaşam, karasal yaşam, barış adalet ve güçlü kurumlar ve amaçlar için ortaklıkları kapsamaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın farklı alanlarına atıfta bulunan 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi, 2030 Gündem'inin kurucu unsurlarını oluşturmaktadır (Dello Strologo, 2021, s.1). Ayrıca, SKH'ler, kritik sosyal, ekonomik ve çevresel

endişelere bir yanıt olarak, "canlandırılmış küresel iş birliği" şeklindeki Milenyum Kalkınma Hedeflerinin halefleri olarak tasarlanmıştır. SKH'ler toplumun sürdürülebilir kalkınma sürecini yeniden tanımlamak ve yeniden oluşturmak için iki temel nedenle iyi bir fırsat sağlamaktadırlar. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG'ler) iki ana nedenden dolayı toplumun sürdürülebilir kalkınma sürecini yeniden tanımlamak ve yeniden yaratmak için iyi bir fırsat sunmaktadır. Her şeyden önce, analiz edilebilecek, araştırılabilecek, yeniden tanımlanabilecek ve yenilenebilecek ve doğrudan ve dolaylı olarak dahil olan herkes için "ana akım" olabilecek alanları içerirler. İkinci olarak, BM ve üye ülkelerin 2030 yılına kadar SKH'lere ulaşma kararlılığı gerçeği, sonuçlarının tüm ekonomik, politik ve sosyal sektörlerde acilen uygulama ve harekete geçme ihtiyacını teşvik etmesi için nicel ve nitel araştırmalara yönelik aciliyet ve ihtiyacın olduğunu belirtmektedir (Ionescu, Firoiu, Tănasie, Sorin, Pîrvu ve Manta 2020, s.2).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin arasındaki bağlantı ve entegrasyon, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündem'inin amaçlarının gerçekleştirilmesinde hayati önem taşımaktadır. Hedefleri gündemin tümüne yayarak gerçekleştirmek, toplumların yaşam standartlarını derinlemesine iyileştirilecek ve dünyayı daha iyi bir geleceğe doğru dönüştürecektir. Bu yeni evrensel gündemin ölçeğini ve iddiasını 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı ve 169 hedef ortaya koymaktadır. Bütünleşik ve bölünmez olmalarının yanı sıra sürdürülebilir kalkınma ekonomik, sosyal ve çevresel olarak üç boyutu dengelemektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri uygulama alanı olarak insanları, gezegeni, refahı, barışı ve ortaklıkları gözeterek bir çerçeve oluşturmuştur (Assembly, 2015).

Sürdürülebilir Turizm

Brundtland Raporu 1980'lerin ortalarında yayınlanmış olmasına rağmen sürdürülebilir turizmden bahsetmemektedir. 1992'deki Rio Yeryüzü Zirvesi'nden çıkan Gündem 21 strateji belgesi de turizme sadece tesadüfi birkaç atıf yapmıştır. Buna rağmen, Gündem 21'in önerilerini ilk uygulayan sektör turizm oldu ve tüm ticari sektörler, Gündem 21'in endüstriyel versiyonunu uluslararası düzeyde geliştirmek zorunda kalmıştır (Taskin, 2019, s.199-200) Sürdürülebilir turizm terimi ilk kez 1990'ların başında turizm akademisyenleri, kuruluşları ve farkındalığı yüksek sektör temsilcileri arasında tartışılmaya başladığı düşünülmektedir (Weaver, 2006, s.10). Butler'a (1999, s.19) göre temel sorun, "sürdürülebilir turizm" kavramının turizm paydaşları tarafından tam olarak bilinmemesidir. Sürdürülebilir turizm kavramının ilk olarak sürdürülebilir kalkınma kavramıyla yakından bağlantılı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir (Lane, 1994; Hardy ve Beeton, 2009; Torres-Delgado ve Palomeque, 2014). Bir başka deyişle en temelde sürdürülebilir kalkınma fikrinin turizm sektörüne uygulanması olarak görülebilir (Weaver, 2006, s.10). Turizm sektöründe kalkınmanın temelinde yer alan çevre bilinci ve çevre değerlendirmeleri ayrı bir öneme sahiptir. Sürdürülebilir turizm, ekonomik kalkınma ile çevresel kaynakların korunması arasında denge sağlamayı amaçlayan hem yerel halkın hem de turistlerin memnuniyetini hedefleyen bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir (Alkan, 2015, s.6693). Sürdürülebilir turizm kavramı, sürdürülebilir kalkınma ile yakından ilişkili olsa da turizm sektörünün özgünlüğü nedeniyle farklı bakış açıları tarafından da ele alınmaktadır. Örnekle sürdürülebilir turizm; turistik merkezin kendine özgü cazibesinin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasını esas alan bir yaklaşım olarak tanımlanabilir (Garda & Temizel, 2016, s.87). Dünya Turizm Örgütüne göre "turistlerin, sektörün, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılarken, bugünkü ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri tam olarak dikkate alan turizm" olarak tanımlanmaktadır (UNWTO, 2017). Sürdürülebilir turizm, toplumsal sorumluluk, ekonomik verimlilik ve ekolojik duyarlılığı bir araya getiren bir

yaklaşımdır (Beyhan & Ünügür, 2010, s.80). Sarı (2020) Türkiye'de ulusal ve bölgesel politika belgelerinde sürdürülebilir turizm planlamasının yeri ve önemini incelediği çalışmasında sürdürülebilir turizmi, sürdürülebilir kalkınma ilkesi ile şekillenmiş bir fiziki çevre, toplumsal katılım ve adalet ile mümkün olacağı gerekliliğini savunmuştur.

Turizmin toplumlar, çevre ve ekonomi üzerinde derin ve geniş kapsamlı bir etkisi vardır. Dünya GSYİH' sının %10' unu, 10 işten 1'ini ve küresel ihracatın %7'sini temsil eden turizm, Dünyamızı dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündeminin bir parçası olarak belirleyici bir role sahiptir. Sektör, 17 SKH 'den üçünde direkt yer almaktadır. Bunlar; "İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme" konulu SKH 8, "Sorumlu Tüketim ve Üretim" konulu SKH 12 ve "Su Altında Yaşam" konulu SKH 14' dür (UNWTO, 2017, s.6). Sosyal ve ekonomik kalkınmanın gezegenimizin doğal kaynaklarının sürdürülebilir yönetimine bağlı olduğuna değinilen toplantıda sürdürülebilir turizmi teşvik etme konusunda da kararlı olunacağı vurgulanmıştır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri maddeleri içinde turizme vurgu yapılan pasajlar ise şunlardır:

* 2030'a kadar, istihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünleri destekleyen sürdürülebilir turizmi teşvik etmek için politikalar geliştirilmesi ve uygulanması (SKH 8.9),

* İstihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünleri teşvik eden sürdürülebilir turizm için sürdürülebilir kalkınma etkilerini izlemeye yönelik araçlar geliştirmek ve uygulamak (SKH 12.b),

* 2030'a kadar, balıkçılık, su ürünleri yetiştiriciliği ve turizmin sürdürülebilir yönetimi de dahil olmak üzere, deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımından gelişmekte olan küçük ada devletleri ve en az gelişmiş ülkelerin elde ettiği ekonomik faydaların artırılması (SKH 14.7) olarak sıralanmaktadır (Assembly, 2015).

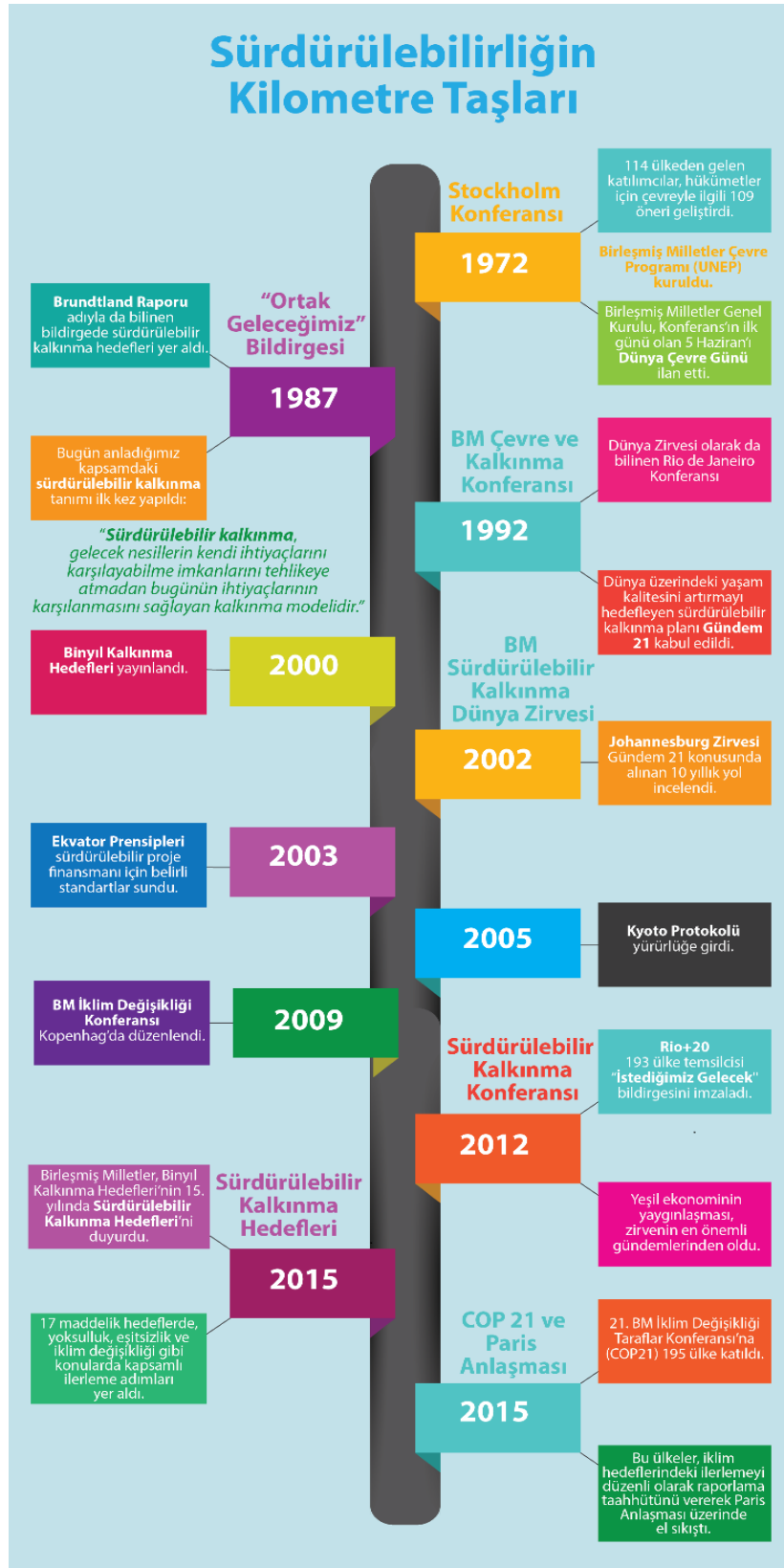
Sürdürülebilir turizmin 2030 Gündem'inin bir parçası olarak kabul edilmesiyle birlikte 2017 yılında 19 ülkeden sivil toplum, izleme grubu ve akademisyenlerden oluşan 30'dan fazla temsilci Internationale Tourismus-Börse Berlin (ITB) etkinliği kapsamında Berlin'de bir araya gelmiştir. Gündem 2030 kapsamında turizm, sivil toplum perspektifinden ele alınarak eleştirel bir yaklaşımla tartışılmıştır. Yayınlanan deklarasyonda turizm modelinin gerekli dönüşümü destekleyememesinden, sürdürülebilir turizmden dört kez bahsediliyor olmasından ve kalkınma hedeflerinin tamamının turizmi kapsayacak şekilde dizayn edilmemesinden dolayı Gündem 2030' un yetersizliğine vurgu yapılmıştır. Deklarasyonun 2017 Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Yılı için Kalkınma ve Ötesi - Bir Eylem Çağrısı bölümünde ise turizmin mevcut durumu eleştirel bir pencereden değerlendirilerek aşağıdaki üç maddede ortaya konulmuştur.

5.1 Ampirik çalışmalar, akademik araştırmalar, vaka çalışmaları ve kendi deneyimlerimiz, bugün bildiğimiz şekliyle turizmin 2030 Gündemine ulaşmasında ciddi şekilde tehlikelerin olduğunu göstermiştir.

5.2 Genellikle 'sürdürülebilir' veya 'sorumlu' turizm olarak sunulan, üretimdeki mütevazı sosyo-ekonomik veya ekolojik düzenlemeler gerekli değişimi getirmeyecektir. Turizmin sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunabilmesi için köklü bir dönüşüme tabi tutulması elzem ve acildir.

5.3 İster turist ister turizm işletmecisi ister siyasi karar alıcı veya ev sahibi toplum olsun sizi turizmin dönüşümüne katkıda bulunmaya kuvvetle teşvik ediyoruz. Gelecek nesiller bizi eylemlerimizle yargılayacak. Şimdi değişim zamanıdır (Berlin Declaration On "Transforming Tourism,2017).

2017’ de yayınlanan deklarasyon günümüzün küresel turizminin çeşitli rolleri ve sorunları hakkında eleştirel düşünmek için önemli bir başlangıç noktası sayılmaktadır (About Tourism and the SDGs: 2018).

Şekil 3. Sürdürülebilirliğin Kilometre Taşları (TSKB:2016)

Bir diğer önemli gelişmede Birleşmiş Milletlerin (BM), 2017'yi Kalkınma için Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Yılı ilan etmiş olmasıdır. 2017, turizmin önemini küresel olarak vurgulamak için bir fırsat sunarken, aynı zamanda turizmin sunduğu potansiyel ve sürdürülebilirliğin artırılması için yeni yaklaşımların veya değişikliklerin

gerekli olduğu alanlara daha yakından bakmayı gerektirmektedir (GIFT, 2017). Bu kapsamda Griffith Üniversitesi Turizm Enstitüsü, Surrey Üniversitesi ile iş birliği içinde bir Küresel Sürdürülebilirlik Turizm Panosu oluşturmuştur. Yoksulluğun Azaltılması (SKH1), Seyahat Eşitliği (SKH10), Karbon Emisyonları (SKH13), Sürdürülebilir Üretim (SKH6, SKH7, SKH12), Korunan Alanlar, (SKH12, SKH14), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (SKH5) ve Güvenlik (SKH16) temaları panoda yer almaktadır (UNWTO:2018). Sürdürülebilir Turizm için dikkat çekici diğer bir gelişme olan 1. Turizm ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Araştırma Konferansı (Tourism4SDGs19) 24-25 Ocak 2019’ da Yeni Zelanda Massey Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları Enstitüsünde gerçekleşmiştir. Konsey Başkanı Regina Scheyvens yaptığı sunumda özellikle 5,8,12,14. SKH’lere dikkat çektiği görülmektedir. Sürdürülebilir turizmin sürdürülebilir kalkınma üzerindeki etkisi, yerel kültürleri 2030 yılına kadar sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarına ulaşmaya teşvik etmektedir. UNWTO, turizmi küresel sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesi ve yoksulluğun azaltılması için bir araç olarak desteklemek üzere Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin uygulanmasından sorumlu olduğunu kabul etmektedir (Taskin, 2019, s.201). Bu hedeflerin başarılması için turizm sektöründe sürdürülebilir uygulamaların benimsenmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Şekil 4’ de merkezine turizmin alındığı 17 SKH gösterilmektedir (UNWTO:2023).

Şekil 4. 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi

Sürdürülebilir turizm geliştirme yönergeleri ve yönetim uygulamaları, kitle turizmiyle birlikte niş turizm segmentlerini de içeren tüm turizm biçimlerine uyum sağlamak amacıyla kullanılabilir (UNEP, 2005, s.11-12). Bu yaklaşım, farklı destinasyonlarda, doğal, kültürel ve tarihi değerleri koruyarak, toplumun katılımını teşvik ederek ve ekonomik fayda sağlayarak turizm faaliyetlerini sürdürülebilir bir şekilde yönetmeyi hedefler.

Yöntem

Araştırma sorularının cevaplanabilmesi için gerekli veriler, WoS veri tabanından toplanmıştır. WoS, atıf verilerini içeren bir bibliyometrik veri tabanıdır. Bilimsel Bilgi Enstitüsü tarafından 1960 yılında kurulmuştur ve 1992 yılından itibaren Thomson Reuters yayınları arasında yer almıştır. Bu veri tabanı, akademik yayınların

analizinde ve araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır (Haustein & Lariviere, 2015, s.1; Karasözen, Bayram & Umut Zın 2011, s.239).

Son yıllarda bibliyometrik analiz, akademik gelişim düzeyinin belirlenmesinde önemli bir nitel araştırma yöntemi olarak kullanılmaktadır. Bibliyometrik analiz kapsamlı, yapılandırılmış, şeffaf, tekrarlanması kolay sistematik ve tarafsız bir prosedür sağlar (Arıcı, Araslı, Köseoğlu, Sökmen & Çakmakoglu Arıcı, 2023, s.2). Bu yöntem, belirli bir alandaki bilimsel gelişim düzeyini anlamak için odak noktası haline getirilmiştir. Bu nedenle, yapılan çalışmaların özelliklerinin detaylı bir şekilde ele alınması son derece önemlidir (Hotamışlı & Erem, 2014, s.5). Bibliyometrik analizi yapılan konunun hangi disiplinler içerisinde ne kadar çalışıldığı, hangi dergilerde yayınlandığı ve anahtar kelimelerin neler olduğu gibi özellikler bu teknik ile ortaya konulmaktadır (Sur & Çakır, 2023, s.82). Çalışmada bibliyometrik haritalama tekniğinin kullanılmasında benzer konularda görselleştirmelerin yapılabilmesi için Ness Jan van Eck ve Ludo Waltman (2009) tarafından yapılan VOSviewer (sürüm 1.6.19) programı kullanılmıştır. VOSviewer, bibliyometrik haritaların oluşturulması ve görüntülenmesi için özel olarak tasarlanmıştır. Grafiksel gösterime özel bir önem veren program bibliyometrik haritaların yorumlanabilir bir şekilde görüntülenmesine olanak sağlamaktadır (Eck & Waltman, 2010, s.523).

Çalışmanın birinci sorusuna cevap aramak için WoS veri ağında ağırlama, eğlence, spor ve turizm kategorisindeki yayınlar, “sürdürülebilir turizm” arama başlığı ile taranmış ve yayın yıllarına ilişkin tablolama yapılmıştır.

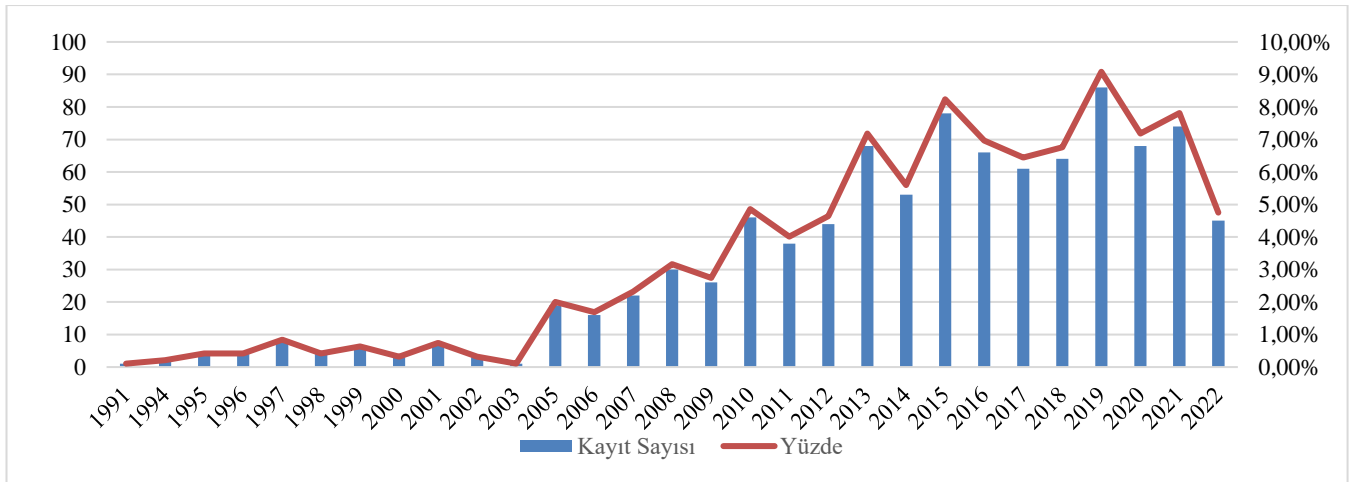
Çalışmanın ikinci sorusuna cevap aramak için ise WoS veri ağında “sürdürülebilir turizm” arama başlığı ile 17 kalkınma hedefini kapsayan başlıkların yıllara göre dağılımı için yayınlar ağırlama, eğlence, spor ve turizm kategorisinde “başlık, özet ve yazar anahtar” kelimeleri kategorisi altında (TI=(“sustainable tourism”) OR AB=(“sustainable tourism”) OR AK=(“sustainable tourism”)) AND ((TI=(“no poverty” or “zero hunger” or “good health” or “well-being” or “quality education” or “gender equality” or “clean water” or “sanitation” or “affordable and clean energy” or “decent work” or “economic growth” or “industry” or “innovation” or “infrastructure” or “reduced inequalities” or “sustainable cities” or “sustainable communities” or “responsible consumption” or “responsible production” or “climate action” or “life below water” or “life on land” or “peace” or “justice” or “partnership”)) OR (AB = (“no poverty” or “zero hunger” or “good health” or “well-being” or “quality education” or “gender equality” or “clean water” or “sanitation” or “affordable and clean energy” or “decent work” or “economic growth” or “industry” or “innovation” or “infrastructure” or “reduced inequalities” or “sustainable cities” or “sustainable communities” or “responsible consumption” or “responsible production” or “climate action” or “life below water” or “life on land” or “peace” or “justice” or “partnership”)) OR (AK = (“no poverty” or “zero hunger” or “good health” or “well-being” or “quality education” or “gender equality” or “clean water” or “sanitation” or “affordable and clean energy” or “decent work” or “economic growth” or “industry” or “innovation” or “infrastructure” or “reduced inequalities” or “sustainable cities” or “sustainable communities” or “responsible consumption” or “responsible production” or “climate action” or “life below water” or “life on land” or “peace” or “justice” or “partnership”)))) arama sorgusuna tabi tutulmuştur.

Çalışmanın üçüncü sorusu için ise ikinci soru için uygulanan kategoriler WoS veri ağında seçilmiş ve aynı arama dizini uygulanmıştır. Elde edilen veriler VOSviewer programına aktarılarak haritalandırmaları yapılmıştır.

Çalışmanın dördüncü ve son sorusuna karşılık bulmak için ise WoS ağında konaklama, eğlence, spor ve turizm kategorisindeki yayınların başlık, özet ve yazar anahtar kelimeleri kategorilerinde, “Sürdürülebilir Turizm” arama ifadesi ile 17 kalkınma hedefini kapsayan başlıkların dağılım oralarının tespiti için (TI=(“sustainable tourism”) OR AB=(“sustainable tourism”) OR AK=(“sustainable tourism”)) AND ((TI=(“no poverty”)) OR (AB = (“no poverty”)) OR (AK = (“no poverty”))) örnek arama sorgusu kullanılmıştır. Yapılan tüm aramalarda hedefleri kapsayan başlıklar değiştirilerek aramalar yenilenmiştir. Çalışmada kullanılan veriler 10 Mayıs 2023 tarihinde ilgili ağa erişim sağlanarak elde edilmiş olup elde edilen veriler Office 365 Excel paket programı kullanılarak tablolastırılmıştır.

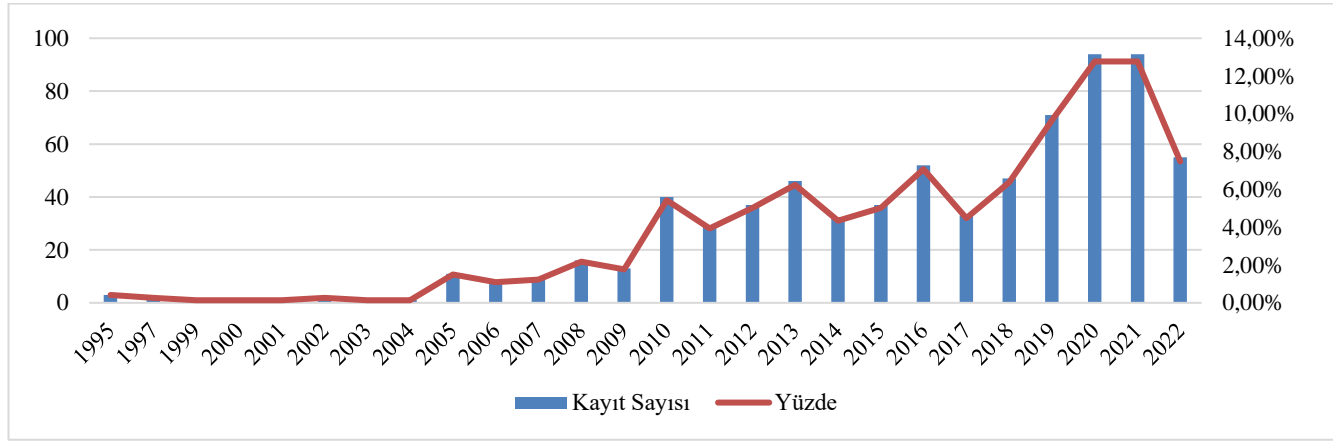
Bulgular

Çalışmanın birinci sorusuna yönelik WoS veri tabanında yapılan sorgu neticesinde toplamda 947 yayının olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuç Grafik.1’ de gösterilmektedir. Yıllara göre dağılım miktar ve yüzdelere yer aldığı grafikte sürdürülebilir turizme yönelik yayınların ağırlıklı olarak makale (656) olduğu ardından ise kitap bölümlerinin (153) geldiği tespit edilmiştir. Sürdürülebilir turizm WoS ağındaki ağırlama, eğlence, spor ve turizm kategorisinde 1991 yılında bir yayınlı en düşük 2019 yılında ise 86 yayınlı ile en yüksek seviyede yer aldığı görülmektedir. Kavrama dair 2013 yılından itibaren yayın sayısında bir artış yaşandığı görülmüş olsa da 2022 yılına gelindiğinde sayının yükselişin başladığı noktanın altında olduğu görülmektedir. Konunun alanda doygunluk seviyesini ulaştığını ve düşüşe geçtiğini söylemek için gelecek birkaç yılın önemli olduğu düşünülmektedir.

Grafik 1. “Sürdürülebilir Turizm” Arama Başlığının Yıllara Göre Dağılımı

Çalışmanın ikinci sorusuna yönelik cevap aramak için yapılan sorgu neticesinde elde edilen veriler Grafik. 2’de sunulmuştur. “Sürdürülebilir turizm” arama başlığı ile 17 kalkınma hedefini kapsayan başlıkların herhangi birinin yer aldığı yayın sayısının toplamda 736 olduğu görülmektedir. Toplamda 608 makale ilk sırada yer alırken ikinci sırada 89 bildiri metni yer almaktadır. Yayınların 2010 yılından itibaren yükseliş gösterdiği fakat 2017 yılına kadar dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. 2017’ den 2021 sonuna kadar ise yukarı yönlü bir ivmelenmenin olduğu söylenebilir. 2020 ve 2021 yılları en fazla yayın yapılan yıllar olarak öne çıkmaktadır. Bu yıllarda eşit sayıda 94 yayın yapılmıştır. Turizm merkezli 17 kalkınma hedefini içine alarak yapılan organizasyonların ise 2016 yılından sonraki yayın sayısının yükselişine etki ettiği söylenebilir. 2016 yılına kadar toplam 290 yayın bulunurken 2016 sonrası 446 yayın üretildiği görülmektedir.

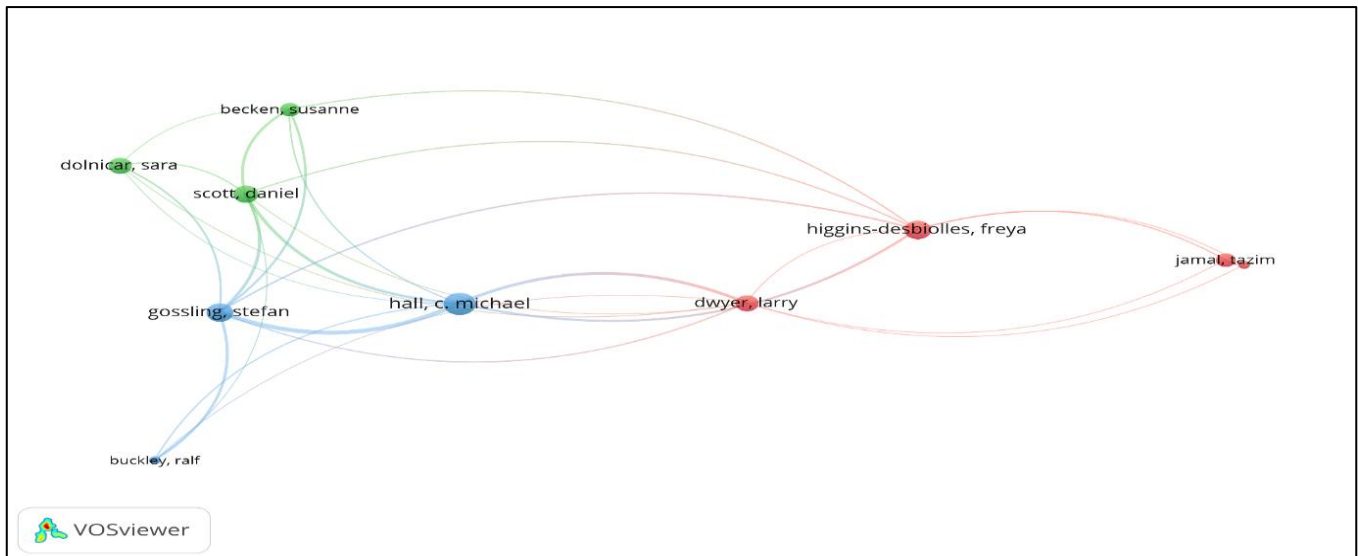

Grafik 2. “Sürdürülebilir Turizm” Arama Başlığı ile 17 Kalkınma Hedefini Kapsayan Başlıkların Herhangi Birinin Yer Aldığı Yayınlar

Tablo 1. Bağlantı Gücüne Göre İlk On Yazar

Sıra No	Yazar Adı	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Hall, C. Michael	13	1697	271
2	Scott, Daniel	8	1030	170
3	Gossling, Stefan	9	986	167
4	Higgins-Desbiolles, Freya	9	545	156
5	Buckley, Ralf	2	530	128
6	Dwyer, Larry	7	546	108
7	Jamal, Tazim	5	280	94
8	Becken, Susanne	5	365	86
9	Alejandra Camargo, Blanca	2	207	78
10	Dolnicar, Sara	7	406	77

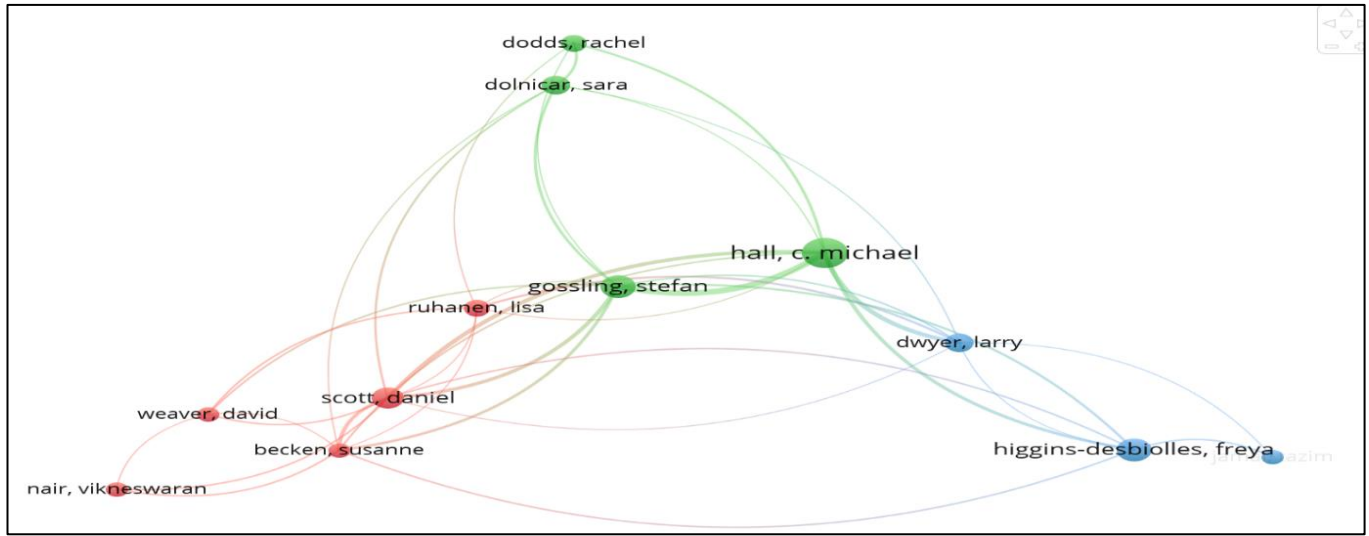
Şekil 1’de bağlantı gücü en yüksek ilk on yazar VOSviewer programındaki renklendirilmiş görsel ağ analizi görüntülenmektedir. Buna göre daire büyüklüğü yazarlara ait yayın sayısını, aynı daire renkleri yazarların birlikte çalışmalarının olduğunu, daire aralarındaki çizgiler ise birbirleriyle ilişkili olan yazarları göstermektedir. Bir öge ne kadar önemliyse etiketi ve dairesi de o kadar büyük olmaktadır (Van Eck & Waltman, 2009:526).

Şekil 1. Toplam Bağlantı Gücü En Fazla İlk On Yazar Ağı

Merkez konumdaki yazarın C. Michael HALL olduğu görülmektedir. C. Michael HALL ve Stefan GOSSLING' in ise çok yakın bağlantı gücü sergiledikleri anlaşılmaktadır. Desbiolles HIGGINS' in atıf sayısının önündeki isimlerden az olmasına rağmen yayın sayısının fazlalığı sebebiyle toplam bağlantı gücünün diğer yazarlara yakın olduğu sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Şekil 2' de ise en fazla yayın yapan ilk 12 yazara ait ağ sunulmaktadır. Yazarların üç kümeye ayrıldığı ve C. Michael HALL' ın en fazla yayın yaptığı görülmektedir. C. Michael HALL ve Stefan GOSSLING' in yaptığı yayınların diğer yazarlarla bağlantılı olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 2. En Fazla Yayın Yapan 12 Yazara Ait Ağ Haritası

Tablo 3' te atıf sayısına göre ilk on yayın sunulmaktadır. Çalışmaların özetleri atıf sırasına göre çoktan aza olacak şekilde aşağıda sıralanmaktadır.

Tablo 3. En Fazla Atıf Alan İlk On Yayın

Sıra No	Yazar Adı	Makale Başlığı	Atıf Sayısı	Yayın Yılı
1	HwanSuk Chris Choi, Ercan Sirakaya Turk	Sustainability Indicators for Managing Community Tourism	537	2006
2	Ralf Buckley	Sustainable Tourism: Research and Reality	517	2012
3	C. Michael Hall, Daniel Scott, Stefan Gossling	Pandemics, Transformations and Tourism: Be Careful What You Wish For	484	2020
4	Annette Pritchard, Nigel Morgan, Irena Ateljevic	Hopeful Tourism a New Transformative Perspective	275	2011
5	Larry Dwyer, Deborah Edwards, Nina Mistilis, Carolina Roman, Noel Scott	Destination and Enterprise Management for a Tourism Future	260	2009
6	Graham Miller, Kathryn Rathouse, Caroline Scarles, Kirsten Holmes, John Tribe	Public Understanding of Sustainable Tourism	254	2010
7	Gagan Deep Sharma, Asha Thomas, Justin Paul	Reviving tourism industry post-COVID-19: A resilience-based framework	247	2021
8	Narelle Beaumont, Dianne Dredge	Local Tourism Governance: A Comparison of Three Network Approaches	239	2010
9	Huy Quan Vu, Gang Li, Rob Law, Ben Haobin Ye	Exploring The Travel Behaviors of Inbound Tourists To Hong Kong Using Geotagged Photos	217	2015
10	Dimitri Ioannides, Szilvia Gyimothy	The COVID-19 Crisis As An Opportunity For Escaping The Unsustainable Global Tourism Path	212	2020

Choi ve Turk (2006) "Sustainability Indicators for Managing Community Tourism" adlı çalışmalarında toplum turizminin sürdürülebilirlik temelinde yönetmek için kullanılabilecek göstergelerin önemini vurgulamaktadır. Çalışmada toplum turizminin gelişimini sürdürülebilir bir çerçevede ölçmek için göstergeler geliştirilmiştir. Turizm alanında çalışan 38 akademik araştırmacıdan oluşan bir heyet, göstergelerin geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Bu göstergeler, toplum turizmi projelerinin çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini değerlendirmek ve yönetmek için bir çerçeve sunmaktadır.

Buckley (2012) "Sustainable Tourism: Research and Reality" adlı çalışmasında, sürdürülebilir turizm konusundaki araştırmaların gerçek uygulama alanındaki durumu ve zorlukları ortaya koymaktadır. Turizm sektörü beş kategoride incelenmiştir: nüfus, barış, refah, kirlilik ve koruma. Çalışmada sonuç olarak seyahat ve turizm sektöründe sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için daha fazla araştırma, politika geliştirme ve iş birliği gerektiği vurgulanmaktadır.

Hall, Scott ve Gössling (2020)'in "Pandemics, Transformations and Tourism: Be Careful What You Wish For" makalesi, pandemilerin turizm sektöründe dönüşümlere neden olduğunu ve sektörün bu dönüşümlerle nasıl başa çıkabileceğini ele almaktadır. Bununla birlikte, ülkesel sınırlara ve sürdürülebilir turizme yanıt için küresel bir yaklaşımın gerektiği savunulmaktadır. Makale, turizm sektörünün daha dirençli ve sürdürülebilir bir şekilde gelişmek için dikkatli olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Pritchard, Morgan ve Ateljevic (2011)'in "Hopeful Tourism: A New Transformative Perspective" makalesi, turizmin umut dolu bir perspektiften ele alınmasının toplumlar ve çevre üzerinde olumlu etkiler yaratabileceğini vurgulamaktadır. Turizmin sürdürülebilirlik, kültürler arası diyalog, eğitim ve yerel yönetim gibi konularla ilişkili olduğunu vurgular. Makale, turizm sektörünün dönüşüm sürecinde sürdürülebilirlik ve toplumsal fayda odaklı bir yaklaşım benimsemesinin önemini vurgulamaktadır.

Dwyer, Edwards, Mistilis, Roman ve Scott (2009)'ın "Destination and Enterprise Management for a Tourism Future" makalesi, turizm destinasyonları ve işletmeleri için etkili yönetim stratejilerinin önemini vurgulamaktadır. Makale, sürdürülebilirlik, kalite, pazarlama, teknoloji ve inovasyon gibi konuların gelecekteki turizm yönetimi için önemli olduğunu belirtmektedir. Bu faktörlerin başarılı bir şekilde uygulanması, turizm sektöründe rekabet avantajı elde etmek ve sürdürülebilir başarı sağlamak için kritik öneme sahiptir.

Miller, Rathouse, Scarles, Holmes ve Tribe (2010)'ın "Public Understanding of Sustainable Tourism" makalesi, halkın sürdürülebilir turizm konusundaki anlayışını ve farkındalığını önemseyen bir perspektif sunmaktadır. Makale, sürdürülebilir turizm hedeflerine ulaşmak için halkın bilinçlendirilmesi, eğitimi ve katılımının teşvik edilmesinin önemini vurgulamaktadır.

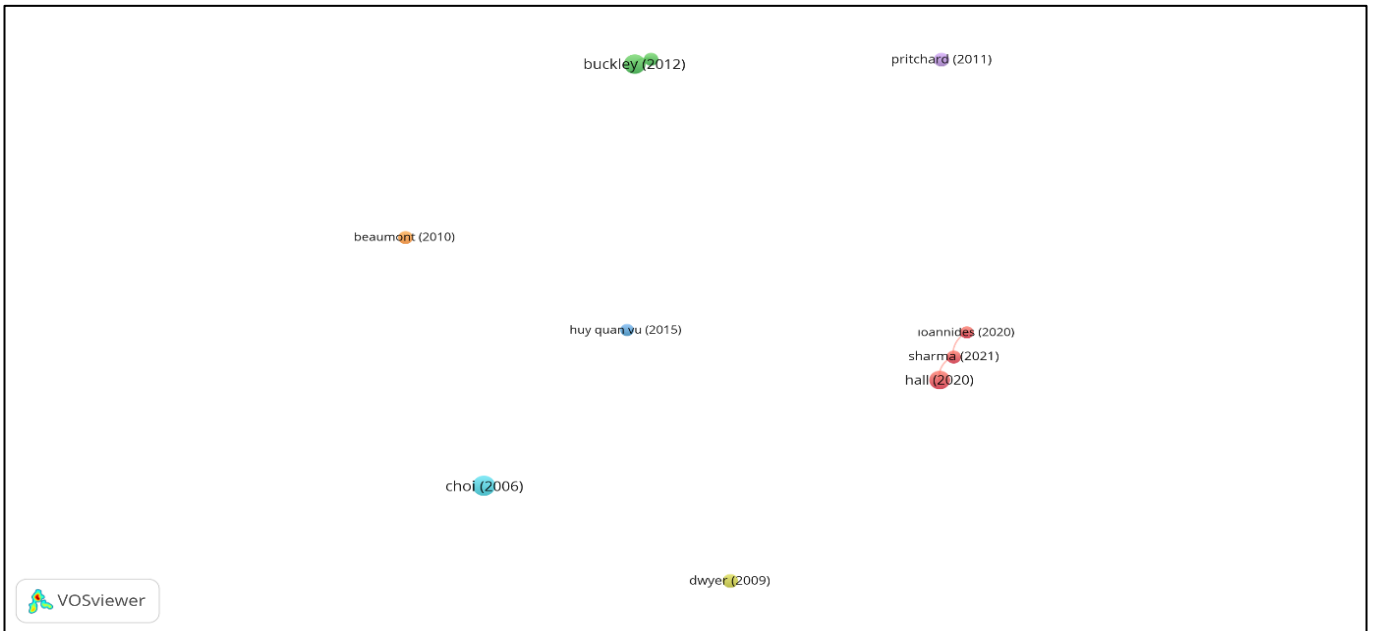
Sharma, Thomas ve Paul (2021)'un "Reviving Tourism Industry Post-COVID-19: A Resilience-Based Framework" makalesi, COVID-19 sonrası turizm sektörünün nasıl canlandırılabilirliğini ele alan bir çerçeve sunmaktadır. Makale, turizm sektörünün krizlere karşı dirençli olması, iş birliği ve inovasyona odaklanması, sürdürülebilirlik ilkesini benimsemesi ve yerel katılımı teşvik etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Beaumont ve Dredge (2010)'nin "Local Tourism Governance: A Comparison of Three Network Approaches" makalesi, yerel turizm yönetimi süreçlerinin analiz edilmesi için üç farklı ağ yaklaşımını karşılaştırmaktadır. Aktör ağı yaklaşımı, turizmde yer alan çeşitli aktörlerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve etkileşimlerini analiz eder.

Kaynak ağı yaklaşımı, kaynakların etkili bir şekilde kullanımını ve sürdürülebilirliği sağlamayı hedeflerken, bilgi ağı yaklaşımı turizm sektöründeki bilginin paylaşımını ve kullanımını kolaylaştırır. Makale, bu yaklaşımların turizm sektöründe iş birliği, kaynak paylaşımı ve bilgi akışını iyileştirmeye nasıl katkıda bulunabileceğini vurgulamaktadır.

Vu, Li, Law ve Ye (2015)'nin "Exploring the Travel Behaviors of Inbound Tourists to Hong Kong Using Geotagged Photos" makalesi, Hong Kong'a gelen yabancı turistlerin seyahat davranışlarını anlamak için geotagged fotoğrafların kullanılmasının önemini vurgulamaktadır. Makale, coğrafi bilgi sistemleri ve veri analizi tekniklerini kullanarak turistlerin seyahat rotalarını ve ilgi alanlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma ziyaretçilerin seyahat davranışını daha iyi anlamak ve sürdürülebilir turizm endüstrileri geliştirmek için dünya çapındaki turizm araştırmacılarına fayda sağlama potansiyelini hedeflemektedir.

Ioannides ve Gyimothy (2020)'nin "The COVID-19 Crisis as an Opportunity for Escaping the Unsustainable Global Tourism Path" makalesi, COVID-19 krizinin, sürdürülemez turizm modellerine alternatif yaratma fırsatı sunduğunu ve sürdürülebilir turizme odaklanmanın önemini vurgulamaktadır. Makale, doğal kaynak koruması, sosyal adalet, yerel katılım ve ekonomik sürdürülebilirlik gibi ilkeleri benimseyen yeni turizm yaklaşımlarının geliştirilmesi gerektiğini belirtir.

Şekil 3. En Fazla Atıf Alan İlk On Yayın Ağı

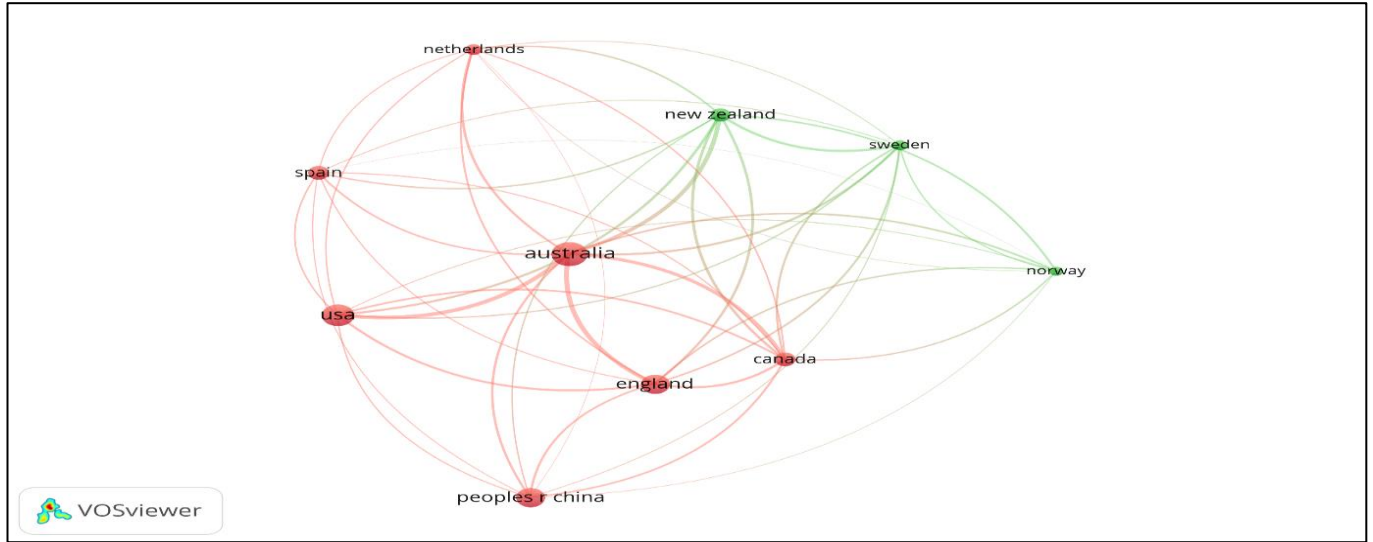
Tamamı analize dahil edilen 736 yayın incelendiğinde en büyük bağlantı ögeleri seti 425 ögeden oluşmakta ve 37 kümede toplanmaktadır. Şekil 3'te en fazla atıf alan ilk on yayının oluşturduğu ağ yer almaktadır. Ioannides ve Gyimothy (2020), Sharma vd., (2021) ve Hall vd., (2020)'nin birlikte çalışmalarının olduğu diğer yazarların bu çalışmalara atıfta bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca Buckley (2012) ve Miller vd., (2010)'nin de ortak çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Diğer yazarların ise bu ağ içinde münferit araştırmalar yaptıkları ve aralarında ağ ilişkisi bulunmamaktadır.

Tablo 4'te ülke bazında yayınlanan çalışmaların toplam bağlantı gücüne göre ilk on ülke yer almaktadır. Yapılan analiz neticesinde 736 yayının 96 farklı ülkede yayınlandığı tespit edilmiştir. Avustralya'nın yayın sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlı gücü açısından ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4. En Etkili On Ülke Tablosu

Sıra No	Ülke	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Avusturalya	114	5867	524
2	İngiltere	76	2465	325
3	Amerika Birleşik Devletleri	91	3446	313
4	Yeni Zelanda	37	2492	313
5	Kanada	41	2509	296
6	İsveç	24	1473	188
7	Çin Halk Cumhuriyeti	73	1670	139
8	Hollanda	27	1064	136
9	Norveç	18	628	126
10	İspanya	41	748	120

Amerika Birleşik Devletleri'nin ise yayın sayısında İngiltere'ye göre daha yüksek bir seviye elde etmiş olmasına rağmen toplam bağlantı gücünde bu ülkenin gerisinde kalmış olduğu görülmektedir. Avustralya'nın gerisindeki dört ülkenin toplam bağlantı güçlerinin birbirine yakın performans gösterdiği söylenebilir.

Şekil 4. Ükelere Göre İlk On Atıf Ağı

Ükelere göre yapılan atıf ağı analizine göre 96 ülkenin 78'inin ilişki ağı içinde yer aldığı 18' sinin ağ dışında kaldığı ve 19 küme oluştuğu tespit edilmiştir. Şekil 4'te ülkelere göre ilk on atıf ağı analizi görülmektedir. Şekilde görülen dairelerin büyüklükleri ülkelere ait yayın sayısının göstergeleri olarak kabul edilmektedir. Görüldüğü üzere kırmızı renkteki yedi ülkenin birbirleriyle yeşil renkteki diğer üç ülkenin ise birbirleriyle atıf ilişkisi içinde oldukları görülmektedir.

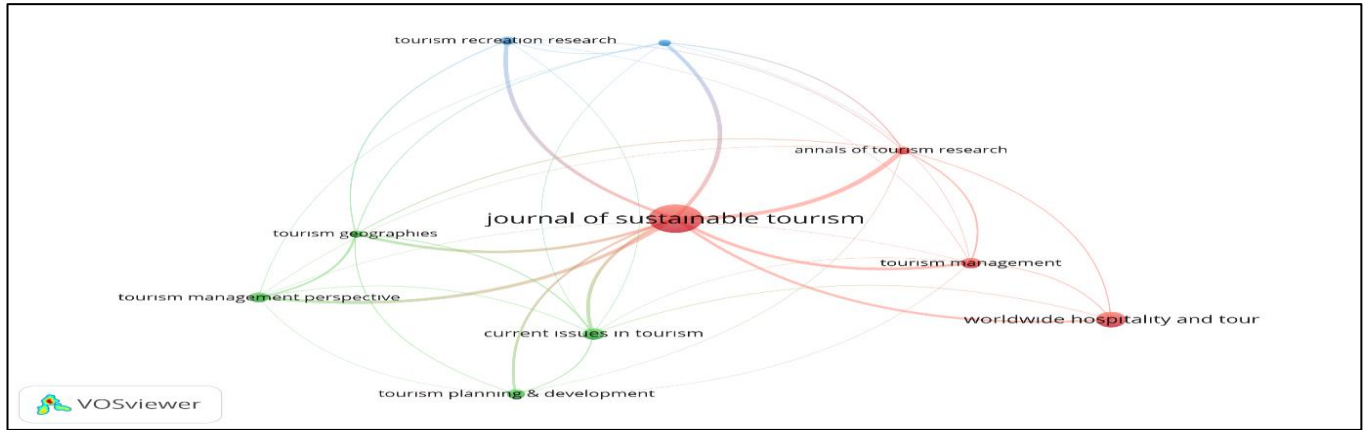
Tablo 5. Bağlantı Gücü En Yüksek Yayın Listesi

Sıra No	Kaynak	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Journal of Sustainable Tourism	168	7851	328
2	Annals of Tourism Research	14	1742	86
3	Tourism Management	25	2307	79
4	Tourism Geographies	13	1260	64
5	Tourism Management Perspectives	24	709	53

Tablo 5. Bağlantı Gücü En Yüksek Yayın Listesi (devamı)

6	Anatolia-International Journal of Tourism and Hospitality Research	12	269	39
7	Current Issues in Tourism	30	588	39
8	Tourism Recreation Research	17	413	39
9	Worldwide Hospitality and Tourism Themes Tourism Management	54	246	36
10	Tourism Planning & Development	21	257	28

Tablo 5'te toplam bağlantı gücü en yüksek ilk on dergi yer almaktadır. İlgili yayınlar 127 farklı dergide yayınlanmıştır. Sürdürülebilir Turizm ve 17 kalkınma hedefini kapsayan başlıkların yer aldığı çalışmaların en fazla olduğu dergi Journal of Sustainable Tourism dir. Bu derginin atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü açısından da birinci sırada olduğu görülmektedir. Şekil 5'teki dergiler arasındaki ağ analizinde tüm dergilerin birbirleriyle bağlantısı görülmektedir. Görselleştirmede iki dergi arasındaki mesafe, ortak atıf bağlantıları açısından dergilerin ilişkiselliğini yaklaşık olarak göstermektedir. Genel olarak, iki dergi birbirine ne kadar yakınsa, ilişkisellikleri o kadar güçlüdür. Dergiler arasındaki en güçlü ortak atıf bağlantıları da çizgilerle temsil edilmektedir (Van Eck & Waltman, 2022, s.9). 127 derginin tamamı ele alındığında 76 derginin birbiriyle bağlantısı olduğu ve 51 derginin bu dergilerle bağlantısı olmadığı belirlenmiştir.

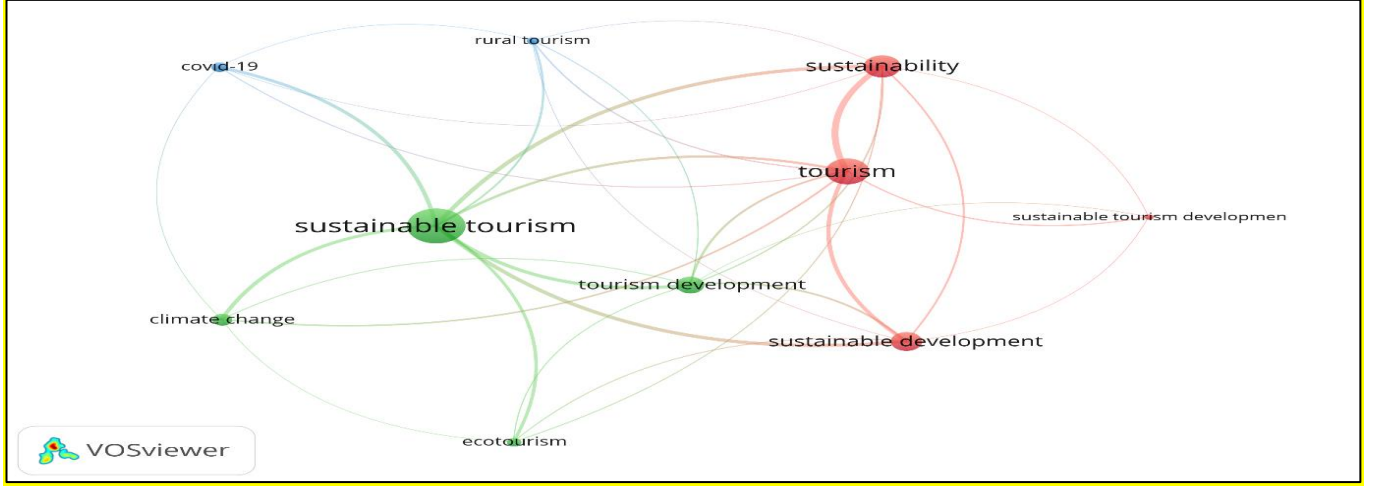
Şekil 5. Çalışmalara Ait İlk On Kaynak Ağ Analizi

Anahtar kelime analiz çalışmasında 2114 anahtar kelime tespit edilmiştir. Kelimelerden 140 küme oluşmaktadır. Bu Anahtar kelimelerden toplam bağlantı gücü en yüksek ilk onu Tablo 6'da sunulmuştur. İlk altı sırada bulunan sırasıyla sustainable tourism, tourism, sustainability, sustainability development, tourism development ve sustainability tourism development anahtar kelimeleri çalışmalarda kullanılan yaygın ve birbiriyle ilişki gücü daha yüksek anahtar kelimeler olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 6. İlk On Anahtar Kelime Toplam Bağlantı Gücü Tablosu

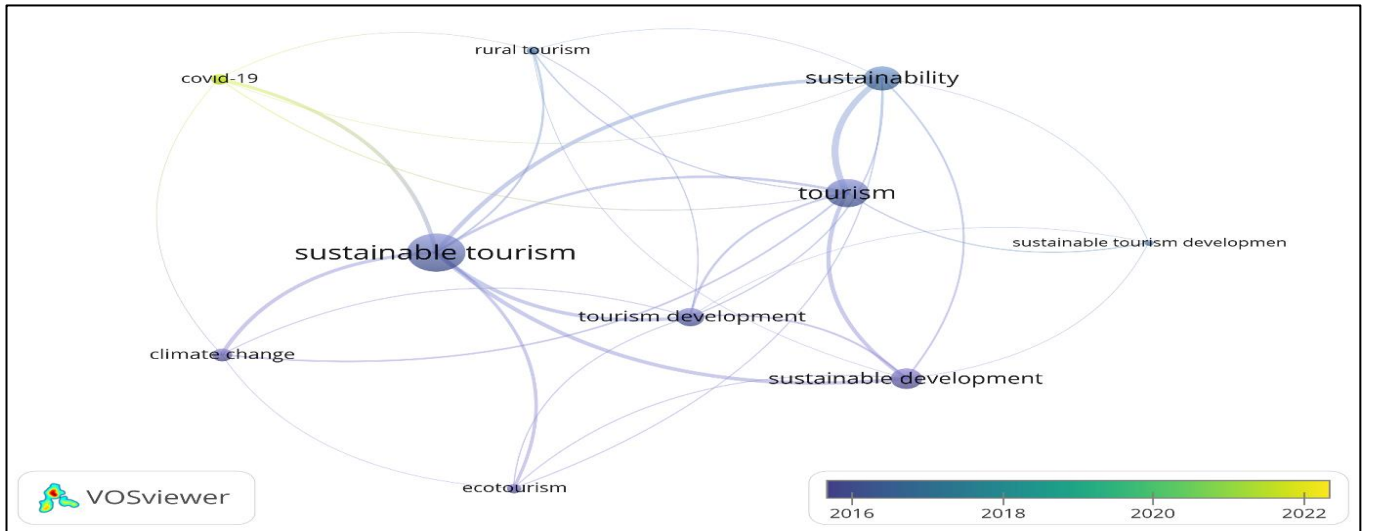
Sıra No	Anahtar Kelime	Tespit Edilen Yayın Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Sustainable Tourism	315	1357
2	Tourism	88	415
3	Sustainability	85	394
4	Sustainability Development	56	239
5	Tourism Development	37	179
6	Sustainability Tourism Development	31	125
7	Covid-19	23	117
8	Climate Change	25	112
9	Rural Tourism	16	102
10	Ecotourism	19	83

Şekil 6’da ilk on anahtar kelime için toplam bağlantı gücü sunulmaktadır. Vosviewer programında analiz sonucu oluşan şekillerdeki düğümlerin boyutları oluşum sıklıklarının göstermektedir. Düğümler arasındaki eğriler çizgiler, aynı yayında kelimelerin birlikte kullanımlarını ifade etmektedir. İki düğüm arasındaki mesafe ne kadar kısaysa, iki anahtar kelimenin bir arada bulunma sayısı da o kadar fazladır (Eck ve Waltman, 2022). Sürdürülebilir turizm başlığı arama kriterlerinde başlık, özet veya anahtar kelimedenden birinde mutlaka görünür olması gerektiğinden yüksek oranda bulunmuştur. Diğer kelimelerin renk ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda kırsal turizm ve covid-19 ilişkisi göze çarpmaktadır.

Şekil 6. Çalışmalara Ait İlk On Anahtar Kelime Toplam Bağlantı Gücü Analizi

Şekil 7’ de ilk on anahtar kelimenin yıllara göre ağ analizi sunulmuştur. 2016 yılından itibaren başlayan süreçte özellikle 2021-2022 yıllarında covid-19 anahtar kelimesinin içinde sürdürülebilir turizm konusu geçen yayınlarıyla birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 7. İlk On Anahtar Kelimenin Yıllara göre Ağ Analizi

Tablo 7’ de sürdürülebilir turizm ve hedef kelimeleri kapsayan başlıkların beraber kullanıldığı yayın sayısı gösterilmektedir. Çalışma genelinde yapılan taramalar 17 kalkınma hedefinin içinde bulunan anlamlı 25 başlık özelinde yapılmıştır. Bunun sebebi bazı hedeflerin bir bütün halinde çalışmalara dahil edilmesinin zor olacağı düşüncesidir. Örneğin dokuz numaralı hedef industry, innovation ve infrastructure kelimelerini bir arada kapsamaktadır. Arama kriterleri içinde bu hedefin yer aldığı bir çalışmaya rastlanılmamasına rağmen “Industry”

ifadesinin arama kriterleri özelinde 457 kere sürdürülebilir turizm ifadesi ile birlikte geçtiği görülmektedir. Bu başlık en fazla ilişkili kurulan ifade olmuştur. “Economic Growth” ikinci “Innovation” üçüncü “Infrastructure” dördüncü “Well-Being” beşinci sırada sıklık gösteren ifadeler olarak sıralanmaktadır. Yoğunluğu fazla olarak geçen ifadelerin 9. ve 8. hedefleri kapsayan ifadeler olduğu göze çarpmaktadır. “Well-Being” başlığı ise 3. hedefi kapsayan bir ifadedir. “Affordable And Clean Energy”, “Responsible Production” ve “Life Below Water” başlıklarının ilgili arama kriteri özelinde hiçbir şekilde geçmediği görülmektedir. Bu ifadelerde sırasıyla 7,12,14 numaralı hedefleri kapsamaktadır.

Tablo 7. Sürdürülebilir Turizm ve Hedef Kelimeleri Kapsayan Başlıkların Beraber Kullanıldığı Yayın Sayısı

Sıra No	Hedef Kelimeleri Kapsayan Başlıklar	Tespit Edilen Yayın Sayısı
1	No Poverty	1
2	Zero Hunger	1
3	Good Health	1
4	Well-Being	51
5	Quality Education	4
6	Gender Equality	6
7	Clean Water	2
8	Sanitation	4
9	Affordable And Clean Energy	0
10	Decent Work	8
11	Economic Growth	190
12	Industry	457
13	Innovation	97
14	Infrastructure	83
15	Reduced Inequalities	1
16	Sustainable Cities	6
17	Sustainable Communities	6
18	Responsible Consumption	1
19	Responsible Production	0
20	Climate Action	7
21	Life Below Water	0
22	Life On Land	1
23	Peace	11
24	Justice	36
25	Partnership	27
	Toplam	1001

Sonuç

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 2015 yılında kabul edilen ve 2030 yılına kadar dünya genelinde sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen bir çerçevedir. Toplamda 17 hedef ve bunlara ulaşmak için 169 alt hedef bulunmaktadır. Bu hedefler, yoksulluğun sona erdirilmesi, açlıkla mücadele, eşitsizlikleri azaltma, temiz su ve sanitasyon sağlama, kaliteli eğitim, cinsiyet eşitliği, sürdürülebilir enerji, ekonomik büyüme, sürdürülebilir endüstri, adaletli toplumlar, iklim eylemi gibi bir dizi hedefi içermektedir.

Hızla gelişen ve büyüyen sektörlerden biri olan turizm ekonomik ve sosyal yapıdaki değişiklikleri etkileme gücü ile ülkelere önemli katkılar sağlayabilmektedir (Sökmen, Kenek & Eren, 2022, s.3555). Bu süreçte turizm sektörü, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir rol oynamaktadır. Sürdürülebilir turizm, turizm faaliyetlerinin çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan sürdürülebilir olması ilkesini benimseyen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, doğal ve kültürel kaynakların korunması, yerel ekonomilere katkı sağlanması, yerel toplulukların dahil edilmesi ve turist deneyiminin sürdürülebilirliğinin sağlanması gibi ilkeleri içermektedir. Sürdürülebilir turizm hem

turizm endüstrisinin sürdürülebilirliğini sağlamayı hem de ekonomilere ve topluluklara olumlu etkilerde bulunmayı amaçlamaktadır.

Bu noktada sürdürülebilir turizm ve 17 kalkınma hedefini kapsayan başlıkların yer aldığı yayınların ortaya koyacağı tablo, çalışma kapsamında dört soru içinde ele alınmıştır. Bir başka deyişle ilgili konular özelinde bir araya gelerek bir sentez oluşturan çalışmaların sürdürülebilir kalkınma hedefi fikrine ne ölçüde katkı sağladıklarına ilişkin merakın giderilmesi hedeflenmiştir. Çalışma kapsamındaki analizler genelden özele doğru bir yönetime tabi tutulmuştur. İlgili alanlarda analizlerden elde edilen toplam değerler ve yüzdelerden bahsedilse de analiz sonuçlarına dair daha anlaşılabilir ve net sonuçlar çıkarılabilmesi için genel olarak öne çıkan değerler kullanılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucu edinilen bilginin sürdürülebilir turizm konusunda çalışacak araştırmacılar için konu ve kaynak seçimine dair katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu çalışma sürdürülebilir turizm ekseninde yer alan hedeflerin akademik çevredeki karşılığını bulma gayreti olarak tanımlanabilir. Çalışmada belirtilen özel arama aralığında uygulanan analizler neticesinde elde edilen hususlara dair yapılan çıkarımlar aşağıda sunulmuştur.

- Sürdürülebilir Turizm kapsamında yer alan yayınların tarihsel süreçte 1990'lı yılların başlarından itibaren çalışılmaya başlandığına, 2004 yılına kadar az da olsa yayın üretildiğine ve 2005 yılı itibari ile çift haneli rakamlara ulaştığı görülmektedir. 2022 yılı özelinde görülen düşüşün konunun doygunluk seviyesine ulaştığını ve düşüşe geçtiğini söylemek için gelecek birkaç yılın önemli olduğu söylenebilir.
- Sürdürülebilir Turizm ve 17 Kalkınma hedefini kapsayan başlıkların yer aldığı yayınların 2015 sonrası yükselişinin sürdürülebilir turizm fikrine yönelik düzenlenen çeşitli etkinliklerin, deklerasyonların, çalıştayların, kongrelerin, organizasyonların vb. faaliyetlerin etkisi olduğu düşünülmektedir. Covid-19 pandemisi 2020 yılında ortaya çıkmasından sonra birçok sektörde olduğu gibi turizm sektöründe de olumsuz etki yaratmıştır. Bu durum sürdürülebilir turizm kavramının daha önemli hale gelmesini sağlamıştır. Çalışma kapsamında yapılan yıl bazlı anahtar kelime analizinde sürdürülebilir turizm ve covid-19 ilişkisi bu yorumu destekler niteliktedir.
- Yazarlar ve ürettikleri yayın sayılarının incelendiği aşamada 736 yayın ve 1576 farklı yazar yer almaktadır. Bağ ilişkisi kuran 942 yazar 47 küme oluşturmaktadır. Bu geniş ağ içerisindeki ilk on sıradaki yazarın üç farklı grup oluşturduğu bilinmektedir. Üç farklı grubu oluşturan yazarın sürdürülebilir turizm kavramı ekseninde üretim sağladığı görülmektedir.
- En fazla atıf alan yayınlar incelendiğinde birinci sıradaki çalışmanın toplum temelli turizm ve sürdürülebilirlik ilişkisini kapsadığı tespit edilmiştir. Aynı grupta öne çıkan yayınların pandemi ve sürdürülebilirlik ilişkisini sorguladıkları görülmektedir. Bu süreçte sürdürülebilir turizm çeşitliliği alanında yapılan araştırmalar, pandeminin etkilerini anlamak ve bu duruma uyum sağlamak için önemli bir rol oynamıştır. Araştırmalar sürdürülebilir turizm rotalarının ve destinasyonların pandemi sonrası döneme adapte olma sürecinde hangi stratejilerin etkili olduğunu belirlemektedir.
- Çalışmada 736 yayının 96 farklı ülkede yayınlandığı tespit edilmiştir. Bu alanda Avustralya'nın ilgili üç kategoride de ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu durumun ülkenin coğrafi şartları düşünüldüğünde sürdürülebilirlik kavramına verdiği önem dikkate alınarak olduğu değerlendirilmektedir. Bu noktada duyarlı ve farkındalık yaratan bir bakış açısı oluşturulduğu söylenebilir.

- Toplam bağlantı gücü en yüksek derginin Journal of Sustainable Tourism olduğu görülmektedir. 168 yayınlı üç haneli yayın sayısını taşıyan tek dergidir. Bu kapsamda çalışma yapacak araştırmacılar için ayrıcalık oluşturmaktadır.
- Anahtar kelimeler çalışmaların içeriklerini anlamada önemli belirteçler olduğundan çalışmada kapsamında incelenmiştir. Sustainable tourism ve akabindeki beş kelimenin birbirine yakın anlamlar içerdiği düşünülmektedir. Fakat yedinci kelime olan covid-19 ve sonrasındaki sıralamanın ayrıştığı görülmektedir. İlk ondaki kelimeler üç gruba ayrılmıştır.
- Sürdürülebilir turizm ve hedef kelimeleri kapsayan başlıkların beraber kullanıldığı yayınlarda “Industry” ifadesinin 457 kere geçiyor olması beklenen bir sonuç olarak karşılanmaktadır. Elbetteki sürdürülebilir turizm ve turizm endüstrisi kavramlarının çalışmalarda sıklıkla bir arada kullanılması bu iki kavram arasındaki ilişkinin sıklığını göstermektedir. BM tarafından Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında sürdürülebilir turizm açısından öne çıkarılan hedeflerin 8,12 ve 14 oldukları bilinmektedir. Çalışma kapsamında belirlenen özel aralıkta yapılan analizler sonucunda 14 numaralı hedefe ilişkin bir bulguya rastlanılmamış olup 12 numaralı hedefe dair sadece bir çalışmaya rastlanılmıştır. Bu durumun özellikle araştırmacılar tarafından dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

Decleration

All authors of the article contributed equally to the article process. The authors have no conflicts of interest to declare.

KAYNAKÇA

- About Tourism and the SDGs (2018). <https://tourism-sdg.nz/2018/07/02/tourism4sdgs/> erişim tarihi 06.05.2023.
- Alkan, C. (2015). Sürdürülebilir turizm: Alaçatı destinasyonuna yönelik bir uygulama. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 10(40), 6692-6710.
- Arıcı, H. E., Araslı, H., Köseoğlu, M. A., Sökmen, A., & Çakmakoglu Arıcı, N. (2023). Job Embeddedness in Hospitality and Tourism Scholarship Past Present and Future Research Agenda. International Journal of Hospitality Management, 109(103417), 1–15.
- Artsın, M. (2020). Bir Metin Madenciliği Uygulaması: Vosviewer. Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi B-Teorik Bilimler, 8(2), 344-354.
- Atasoy, F., İnceöz, S., & Öztürk, İ. (2018). Kırsal turizm kapsamında gerçekleştirilen kültür turizmi: Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası Örneği. Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi (IRTAD) E-ISSN: 2602-4462, 2(1), 06-14.
- Atıl, A., Gülgün, B. & Yörük, İ. (2005). Sürdürülebilir kentler ve peyzaj mimarlığı. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 42 (2), 215-226.
- Assembly, G. (2015). Resolution adopted by the General Assembly on 11 September 2015. New York: United Nations.

- Beaumont, N., & Dredge, D. (2010). Local tourism governance: A comparison of three network approaches. *Journal of sustainable tourism*, 18(1), 7-28.
- Berlin Declaration On “Transforming Tourism. (2017).
- Beyhan, Ş. G., & Ünügür, S. M. (2010). Çağdaş gereksinimler bağlamında sürdürülebilir turizm ve kimlik modeli. *İTÜDERGİSİ/a*, 4(2).
- Bozlağan, R. (2005). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *Journal of Social Policy Conferences* (No. 50, pp. 1011-1028).
- Buckley, R. (2012). Sustainable tourism: Research and reality. *Annals of tourism research*, 39(2), 528-546.
- Caradonna, J. L. (2014). *Sustainability: A history*. Oxford University Press.
- Choi, H. C., & Sirakaya, E. (2006). Sustainability indicators for managing community tourism. *Tourism management*, 27(6), 1274-1289.
- Collin P.H. (2004). *Dictionary Of The Environment And Ecology*. EISBN-13:978-1-4081-0222-0, 265 s, Bloomsbury Publishing Plc, London.
- Çamur, D., & Vaizoğlu, S. A. (2007). Çevreye ilişkin önemli toplantı ve belgeler. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(4), 297-306.
- Dello Strologo, A., D’Andrassi, E., Paoloni, N., & Mattei, G. (2021). Italy versus Other European Countries: Sustainable Development Goals, Policies and Future Hypothetical Results. *Sustainability*, 13, 3417.
- Dwyer, L., Edwards, D., Mistilis, N., Roman, C., & Scott, N. (2009). Destination and enterprise management for a tourism future. *Tourism management*, 30(1), 63-74.
- Garda, B., & Temizel, M. (2016). Sürdürülebilir turizm çeşitleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (12), 83-103.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215.
- Griffith Institute for Tourism Insights (GIFT) (2017). <https://blogs.griffith.edu.au/institute-for-tourism/sustainable-tourism-for-development-launch-of-a-global-tourism-dashboard/> erişim tarihi 06.05.2023.
- Hall, C. M., Scott, D., & Gössling, S. (2020). Pandemics, transformations and tourism: Be careful what you wish for. *Tourism geographies*, 22(3), 577-598.
- Hardy, A.L.ve Beeton, R.J.S. (2009). Sustainable Tourism or Maintainable Tourism: Managing Resources For More Than Average Outcomes, *Journal of Sustainable Tourism*, 9 (3), 168-192.
- Haustein, S. Ve Larivière, V. (2015). The use of bibliometrics for assessing research: Possibilities, limitations and adverse effects. İçinde: I. M. Wollersheim, J. Ringelhan ve S. Osterloh, ed. *Incentives and performance: Governance of knowledge-intensive organizations*. Cham: Springer International Publishing, 121-139.
- Hotamışlı, M. & Erem, I. (2014). Muhasebe ve Finansman Dergisi’nde Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (63), 1-20.

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/sustainability?q=sustainability>

- Ioannides, D., & Gyimóthy, S. (2020). The COVID-19 crisis as an opportunity for escaping the unsustainable global tourism path. *Tourism Geographies*, 22(3), 624-632.
- Ionescu, G. H., Firoiu, D., Tănasie, A., Sorin, T., Pîrvu, R., & Manta, A. (2020). Assessing the Achievement of the SDG Targets for Health and Well-Being at EU Level by 2030. *Sustainability*, 12, 5829.
- Jabareen, Y. (2008). A new conceptual framework for sustainable development. *Environment, development and sustainability*, 10, 179-192.
- Karalar, R. & Kıracı, H. (2015). Çevresel sorunlara karşı bir çözüm önerisi olarak sürdürülebilir tüketim düşüncesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 63-76.
- Karasözen, B., Gökkurt Bayram, Ö. & Umut Zan, B. (2011). WoS ve Scopus veri tabanlarının karşılaştırması. *Türk Kütüphaneciliği*, 25 (2), 238-260.
- Kılıç, S. (2006). Yeni toplumsal ve ekonomik arayışlar sürecinde sürdürülebilir kalkınma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 81-101.
- Kozak, N. (2000). Türkiye’ de akademik turizm literatürünün gelişim süreci üzerine bir inceleme, *DAÜ: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 15-55.
- Lane, B. (1994). Sustainable rural tourism strategies: A tool for development and conservation. *Journal of Sustainable Tourism*, 2:102-111.
- Miller, G., Rathouse, K., Scarles, C., Holmes, K., & Tribe, J. (2010). Public understanding of sustainable tourism. *Annals of Tourism Research*, 37. 627-645.
- Moore, J. E., Mascarenhas, A., Bain, J., & Straus, S. E. (2017). Developing a comprehensive definition of sustainability. *Implementation Science*, 12.
- Oxford Advanced Learner’s Dictionary.
- Öztürk, İ. (2022). Kış Turizmi ve Sürdürülebilirlik. Edt. K. Genç, *Sürdürülebilirlik Ekseninde Alternatif Turizmi* (s.95-110). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Pritchard, A., Morgan, N., & Ateljevic, I. (2011). Hopeful tourism: A new transformative perspective. *Annals of Tourism Research*, 38(3), 941-963.
- Salas-Zapata, W. A., & Ortiz-Muñoz, S. M. (2018). Analysis Of Meanings Of The Concept Of Sustainability. *Sustainable Development*, 1-9.
- Sarı, V. İ. (2020). Türkiye’de ulusal ve bölgesel politika belgelerinde sürdürülebilir turizm planlaması, *Coğrafi Bilimler Dergisi/ Turkish Journal of Geographical Sciences*, 18(1), 1-27.
- Sharma, G. D., Thomas, A., & Paul, J. (2021). Reviving tourism industry post-COVID-19: A resilience-based framework. *Tourism management perspectives*, 37, 100786.
- Soini, K., & Dessein, J. (2016). Culture-Sustainability Relation: Towards a Conceptual Framework. *Sustainability*, 8, 167.

- Sökmen, A., Kenek, G., & Eren, A., (2022). Marka deneyimi, marka tatmini, marka farkındalığı ve marka sadakati ilişkisi: Ilgaz Dağı Milli Parkı ziyaretçileri üzerine bir araştırma (The relationship between brand experience, brand satisfaction, brand awareness and brand loyalty: A study on Ilgaz Mountain National Park visitors). *Journal Of Tourism & Gastronomy Studies*, 10(4), 3554-3572.
- Sur, E. & Çakır, H. (2023). Bibliometric analysis of the use of sentiment analysis in the context of service quality. *Yalvaç Akademi Dergisi*, 8 (1), 81-104.
- Şen, H., Kaya, A., & Alpaslan, B. (2018). Sürdürülebilirlik üzerine tarihsel ve güncel bir perspektif. *Ekonomik Yaklaşım*, 29 (107), 1-47.
- Taskin, F. (2019). Sustainable Tourism Policy of World Tourism Organization. *Studies on Interdisciplinary Economics and Business*, 195.
- Torres-Delgado, A., Palomeque, L. F. (2014). Measuring Sustainable Tourism at the Municipal Level. *Annals of Tourism Research*, 49, 122-137. doi: 10.1016/j.annals.2014.09.003
- TSKB (2016) <http://www.cevreciyiz.com/makale-detay/1055/surdurulebilirlik-kilometre-taslari>, erişim tarihi: 03.05.2023
- United Nations Environment Programme (UNEP), & World Trade Organization (WTO) (2005). *Making Tourism more Sustainable: A Guide for Policy Makers*.
- UNWTO (2017). *Tourism Highlights 2016 Edition*. (<http://sdt.unwto.org/content/about-us-5>, 18.11.2017).
- UNWTO (2018). About Tourism and the SDGs <https://tourism-dg.nz/2018/07/02/tourism4sdgs/> erişim tarihi 07.05.2023.
- UNWTO (2023) *Touriam for SDGS*, <https://tourism4sdgs.org/> erişim tarihi 06.05.2023.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2022). *VOSviewer Manual*. Universiteit Leiden.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2009). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84, 523–538.
- Vu, H. Q., Li, G., Law, R., & Ye, B. H. (2015). Exploring the travel behaviors of inbound tourists to Hong Kong using geotagged photos. *Tourism Management*, 46, 222-232.
- Weaver, D. (2006). *Sustainable Tourism: Theory and Practice*. London: Butterworth-Heinemann.
- Yeni, O. (2014). Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma: Bir yazın taraması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 181-208.

Bibliometric Analysis of the United Nations 2030 Sustainable Development Goals on the Axis of Sustainable Tourism

Emre TANKUş

Kastamonu University, Faculty of Tourism, Tourism Management, Kastamonu/Türkiye

Alptekin SÖKMEN

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Ankara/Türkiye

Kastamonu University, Faculty of Tourism, Kastamonu/Türkiye

Neriman Gonca GÜZEL şAHİN

Atılım University, Faculty of Business Administration, Ankara/Türkiye

Extended Summary

The 2030 Sustainable Development Goals adopted by the United Nations in September 2015 are one of the most important development plans in history and include 17 goals. The goals are a universal call to action to reduce poverty, sustain our planet and ensure that all people live in peace and prosperity. The contribution and co-operation of all sectors, societies and countries are essential to the implementation of the New Development Agenda.

Given the phenomenal growth of global tourism, it is more important than ever to ensure that tourism leaves a positive mark on the world and its communities (GIFT, 2017). For this reason, Sustainable Tourism is one of the issues referred to in the Sustainable Development Goals, which are designed as a roadmap to make life sustainable for future generations. It is known that tourism is particularly included in Goals 8, 12 and 14, which are related to inclusive and sustainable economic growth, sustainable consumption and production, and sustainable use of oceans and marine resources, respectively. At this point, tourism follows a balanced and rational process in order to achieve the goals that are placed in environmental, economic and socio-cultural layers. It is wondered how much attention these issues have received in the academic world. From this point of view, the aim of the study is to examine the academic studies on the concept of sustainable tourism, which is included in the tourism literature and shaped on the axis of 17 development goals. For this purpose, four research questions were formulated. In other words, it is aimed to satisfy the curiosity about the extent to which the studies that come together and form a synthesis in terms of related topics contribute to the idea of sustainable development goal. Accordingly

1. What is the distribution of publications in the category of accommodation, entertainment, sports and tourism in the Web of Science network according to years with the search title "Sustainable Tourism" in the title category?
2. What is the distribution of publications in the category of accommodation, leisure, sports and tourism in the Web of Science network in the categories of title, abstract and author keywords, with the search phrase "Sustainable Tourism", according to the years in which any of the titles covering 17 development goals are included?
3. In the subject tab of the publications in the category of accommodation, leisure, sports and tourism in the Web of Science network, what are the total link strengths of the author, country, publication, citation and keywords

of the publications in which any of the titles covering the 17 development goals with the search phrase "Sustainable Tourism" are included?

4. What is the distribution rate of the titles covering the search phrase "Sustainable Tourism" and 17 development goals in the title, abstract and author keywords categories of the publications in the category of accommodation, entertainment, sports and tourism in the Web of Science network?

In order to answer the research questions within the framework created, data were taken from the Web of Science (WoS) database. The data used in the study were obtained by accessing the relevant network on 10 May 2023. The analyses within the scope of the study were subjected to a method from general to specific. Although the total values and percentages obtained from the analyses in the relevant fields are mentioned, the prominent values are used in general in order to draw more understandable and clear conclusions about the results of the analyses. In the study, the definition of sustainability, historical process and sustainable tourism concepts were tried to be explained and the findings obtained were evaluated and conclusions and recommendations were given.

The VOSviewer program was used to enable bibliometric mapping by visualising the network strongly in terms of literature, keywords, authors and similar issues. The inferences made about the issues obtained as a result of the analyses applied in the specific search range specified in the study are briefly presented below.

Publications in the field of sustainable tourism started in the early 1990s, increased slightly until 2004, increased rapidly from 2005 onwards, and a decline was observed in 2022. Sustainable Tourism publications increased after 2015. The Covid-19 pandemic had negative effects on the tourism sector and the importance of sustainable tourism increased even more. There are 736 publications and 1576 authors in sustainable tourism publications. Among these authors, three different groups work on sustainable tourism. When the most cited publications are analysed, it is seen that a study on the relationship between community-based tourism and sustainability stands out. Other publications on the relationship between pandemic and sustainability are also noteworthy. 736 publications were published in 96 different countries. Australia ranks first in all three categories with the importance it attaches to the concept of sustainability. Journal of Sustainable Tourism is the journal with the highest link strength and has reached triple digit number of publications with 168 publications. Keywords are important in understanding the content of the study. While Sustainable Tourism and five other words have similar meanings, the word covid-19 differs. The words in the top ten are divided into three groups. The fact that the word "Industry" is mentioned 457 times in the publications where the titles covering sustainable tourism and target words are used together is an expected result. It is known that the goals emphasised by the UN in terms of sustainable tourism within the scope of Sustainable Development Goals are 8, 12 and 14. As a result of the analyses conducted in the special range determined within the scope of the study, no finding was found regarding the target number 14 and only one study was found regarding the target number 12.